

កងសៀវភៅ
កុំ - រ៉ា - ស្រា - គ្រឿង
បក្សីបណ្ណបណ្ណសុភាព

បណ្ណបណ្ណសុភាព
តាំងឡើង ក្នុងឈ្មោះ គ្រឹះស្ថាន
ឆ្នាំ 1 ឆ. 2553

คลังสื่อชุด

ก่อ - ร่าง - สร้าง - เคลื่อน บทเรียนธรรมชาติบูรณาการสุขภาพ 6 พื้นที่

ธรรมชาติช่วยระบบสุขภาพตำบลลือปิง อำเภอเมือง
จังหวัดลำพูน ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2553

ISBN: xxx - xxx - xxxx - xx - x

พิมพ์ครั้งแรก: xxxxxxxx 2556 จำนวน x,xxx เล่ม

ที่ปรึกษา: นางอรพรรณ ศรีสุขวัฒนา

เรียบเรียง: รัตนศิริ ศิระพานิชกุล

กองบรรณาธิการ: นางสาวสุนีย์ สุขสว่าง และ นางสาวกฤติยา ศศิภูมินทร์ฤทธิ์

ภาพ: รัตนศิริ ศิระพานิชกุล

ออกแบบ/รูปเล่ม: ศิริพร พรศิริวิเวช

จัดพิมพ์โดย:

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

อาคารสุขภาพแห่งชาติ 88/39 ถนนติวานนท์ 14 หมู่ 4

ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000

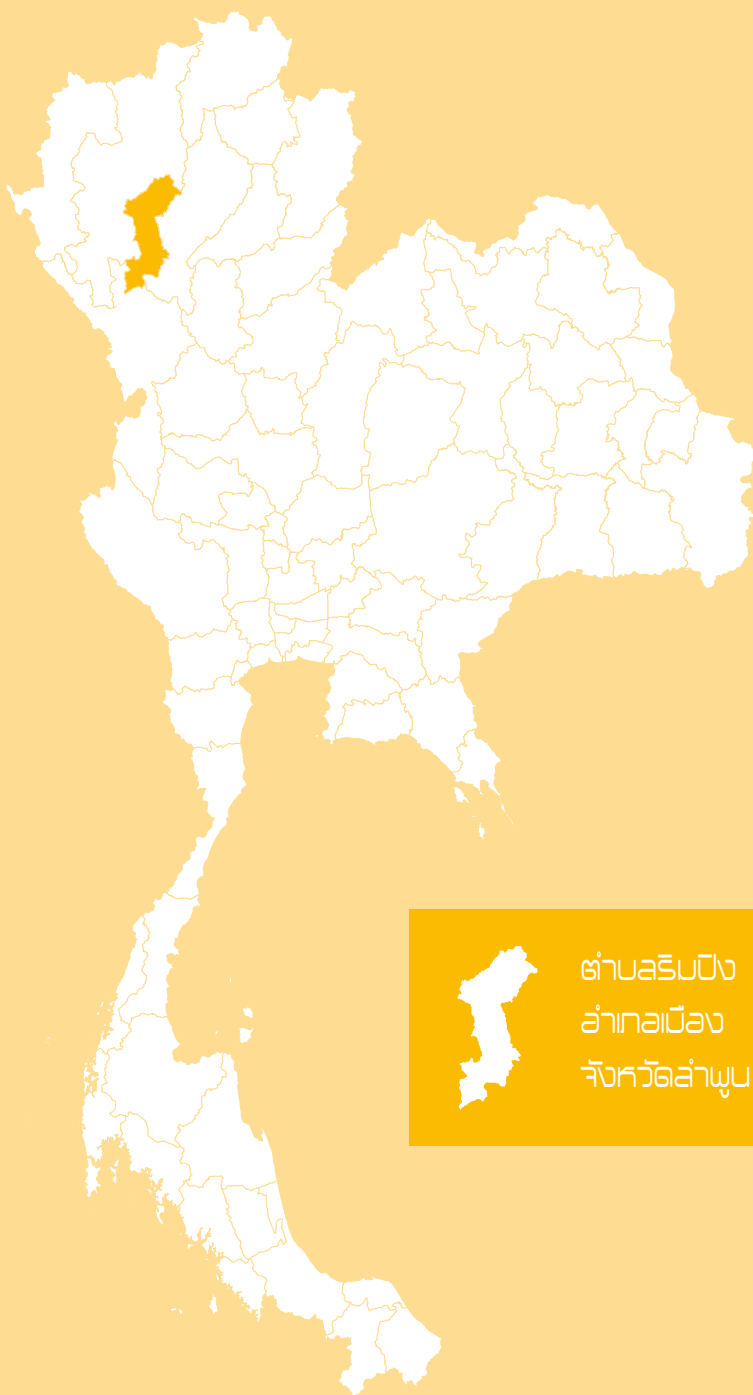
โทรศัพท์ 02 832 9000 โทรสาร 02 832 9002

เว็บไซต์ www.nationalhealth.or.th

พิมพ์ที่:

xx

xx

ตำบลริมปิง
อำเภอเมือง
จังหวัดลำพูน

ការស៊ី

บทนำ

- จากวันนั้นถึงวันนี้ : ธรรมนูญสุขภาพเฉพาะพื้นที่ 10
- 7 ขั้นตอนพื้นฐานการก่อ - ร้าง - สร้างธรรมนูญสุขภาพ 14
- ธรรมนูญสุขภาพ 6 พื้นที่ 6 สไตร์ 16

บทเรียน

- เกริ่นนำ 25
- ข้อมูลเบื้องต้น ตำบลริมปิง 27
- ขาขึ้น : ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพตำบลริมปิง 31
- ขาเคลื่อน : ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพตำบลริมปิง 53
- บทสรุปการขับเคลื่อนธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพตำบลริมปิง 75

คำนำ

ธรรมนูญสุขภาพพื้นที่ เป็นเครื่องมือใหม่ของสังคมไทยที่กำลังได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในแวดวงคนทำงานด้านสุขภาพและคนทำงานเพื่อสังคม เริ่มต้นจากตำบลเล็ก ๆ ที่อยู่ห่างไกลได้นำแนวคิดของธรรมนูญสุขภาพระดับชาติไปประยุกต์ใช้ จนเกิดเป็น “ธรรมนูญสุขภาพเฉพาะพื้นที่” แห่งแรกของประเทศไทย หรือจะกล่าวว่าเป็นแห่งแรกของโลกก็ได้ และจากจุดเริ่มต้นของ “ธรรมนูญสุขภาพ” ในพื้นที่เล็กๆ ได้กลายเป็นแรงบันดาลใจให้กับพื้นที่อื่นๆ จนเกิดเป็นธรรมนูญสุขภาพในระดับพื้นที่อีกหลายแห่งทั่วประเทศ และยังมีกระแสความสนใจจากชุมชน หน่วยงาน องค์กรอีกจำนวนมากที่อยากจะเรียนรู้และลองทำ “ธรรมนูญสุขภาพพื้นที่” บ้าง

หนังสือชุด “ก่อ ร้าง สร้าง เคลื่อน ธรรมนูญสุขภาพ 6 พื้นที่” นี้ เป็นการรวบรวมเรื่องราวของธรรมนูญสุขภาพพื้นที่ จำนวน 6 พื้นที่ พิมพ์แยกกันเป็น 6 เล่ม ประกอบด้วย 1) ธรรมนูญตำบลชะแล้ อ.สิงหนคร จ.สงขลา 2) ธรรมนูญสุขภาพตำบลแม่ถอด อ.เถิน จ.ลำปาง 3) ธรรมนูญสุขภาพตำบลเปือย อ.ลืออำนาจ จ.อำนาจเจริญ 4) ธรรมนูญสุขภาพตำบลดงมูลเหล็ก อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์ 5) ธรรมนูญสุขภาพอำเภอสว่างเม่น จ.แพร่ และ 6) ธรรมนูญสุขภาพตำบลริมปิง อ.เมือง จ.ลำพูน โดยหนังสือชุดนี้พยายามถ่ายทอดแนวคิด ที่มาของแรงบันดาลใจในการจัดทำ และต้องการสะท้อนให้เห็นกระบวนการจัดทำและขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพของแต่ละพื้นที่ ที่มีลีลาและรูปแบบเป็นของตัวเอง การเรียนรู้จากเรื่องราวของ 6 พื้นที่นี้ จึงมีความน่าสนใจด้วยเอกลักษณ์เฉพาะที่แตกต่างกัน

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) หวังเป็นอย่างยิ่งว่า เรื่องราวที่ถูกรวบรวมและถ่ายทอดผ่านหนังสือชุดนี้ จะมีส่วนในการสร้างแรงบันดาลใจให้กับเครือข่ายภาคีที่สนใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ได้จริง และขอขอบคุณ

ทีมงานธรรมนุญสุภาพทั้ง 6 พื้นที่ ที่กล้าออกมาสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ จนกลายเป็น
พื้นที่เรียนรู้ของสังคม แล้วยังแบ่งปันเรื่องราวดีดีเหล่านี้ด้วยความเต็มใจ ขอขอบคุณ
คุณรัตนศิริ ศิระพานิชย์กุล ผู้สัมภาษณ์และเรียบเรียง ที่ทำงานชิ้นนี้ด้วยมุ่งมั่นทุ่มเท
หวังว่าเรื่องราวในหนังสือชุดนี้จะเป็นประโยชน์กับผู้สนใจไม่มากก็น้อย

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.)

พฤศจิกายน 2556

မကနာ

จากวันนั้นถึงวันนี้ : ธรรมนูญสุขภาพเฉพาะพื้นที่

ธรรมนูญสุขภาพเฉพาะพื้นที่ คือผลพวงของธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ที่เกิดจาก พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 มาตรา 25

ซึ่งได้กำหนดให้คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (คสช.) มีหน้าที่จัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ เพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และการดำเนินงานด้านสุขภาพของประเทศ ที่ครอบคลุมองค์ประกอบของสุขภาพทั้งระบบ โดยมี กระบวนการที่เน้นเรื่องการทำงานด้านวิชาการและการสร้างการมีส่วนร่วมในสังคมทุกภาคส่วน ซึ่งในเวลาต่อมา ได้มีการนำแนวคิดของธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาตินี้ ไปส่งเสริมให้เกิดการจัดทำธรรมนูญสุขภาพระดับพื้นที่ เพื่อกำหนดกรอบนโยบายการพัฒนาสุขภาพในระดับชุมชน ตามบริบทและความต้องการของชุมชน อย่างมีส่วนร่วม โดยชุมชน เพื่อชุมชนเอง

“ธรรมนูญสุขภาพเฉพาะพื้นที่” จึงเป็นเสมือนเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มทางเลือกให้กับการพัฒนาาระบบสุขภาพภาคประชาชน และเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยนำทางให้เกิดการจัดทำแผนสุขภาพชุมชนที่สามารถปฏิบัติได้จริง โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย นอกจากนี้ธรรมนูญสุขภาพยังเป็นเสมือน “คัมภีร์แห่งชีวิต” ที่จะสามารถช่วยให้ประชาชนในชุมชนมีโอกาสได้ใช้ชีวิตอย่าง “อยู่เย็นเป็นสุข” กันถ้วนหน้าอีกด้วย

ที่ผ่านมาแนวคิดธรรมนูญสุขภาพเฉพาะพื้นที่ ได้ถูกนำไปใช้ในการก่อร่างสร้างรูปธรรมเป็นครั้งแรกที่ตำบลชะแล อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา โดยในช่วงปลายปี พ.ศ. 2551 นายกขุนทอง บุญยประวิตร นายกองค์การบริหารส่วนตำบลชะแล อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ในสมัยนั้น ได้ถูกเชิญชวนให้จัดทำธรรมนูญสุขภาพเฉพาะพื้นที่ฉบับแรกของประเทศไทย จนกระทั่งมีการจัดทำและประกาศใช้ในวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 และตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ธรรมนูญสุขภาพเฉพาะพื้นที่ก็ได้เริ่มเป็นที่รู้จักและเริ่มเป็นที่สนใจแก่ชุมชนท้องถิ่นในหลากหลายพื้นที่ทั่วประเทศ

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) ได้สนับสนุนการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำธรรมนูญสุขภาพเฉพาะพื้นที่แก่พื้นที่ต่างๆ ที่มีความสนใจเรื่อยมา โดยการประสานงานกับกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดส่งชุดความรู้และคู่มือการนำธรรมนูญสุขภาพไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาระบบสุขภาพชุมชนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กว่า 8,000 แห่งทั่วประเทศ และประสานงานกับกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุขในการจัดส่งชุดความรู้และคู่มือการนำธรรมนูญสุขภาพไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาระบบสุขภาพชุมชนให้แก่แกนนำ อสม. รวม 5,000 แห่ง รวมทั้งประสานงานกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. ในการจัดส่งชุดความรู้และคู่มือการนำธรรมนูญสุขภาพไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน ให้แก่ชุมชนพื้นที่ปฏิบัติการจัดทำแผนชีวิตชุมชนเชิงคุณภาพ ตำบลยุทธศาสตร์การพัฒนา ปี 2553 - 2554 จำนวน 152 ตำบล (1,600 หมู่บ้าน)

จากจุดเริ่มต้นในการจัดทำธรรมนูญสุขภาพเฉพาะพื้นที่ฉบับแรกของประเทศไทยที่ตำบลชะแล ในปี พ.ศ. 2551 จนกระทั่งถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2556 พบว่าแนวคิดของธรรมนูญสุขภาพเฉพาะพื้นที่ได้มีการขยายตัวออกไปยังตำบลและอำเภอต่างๆ ทั่วทุกภาคในประเทศไทยกว่า 40 แห่ง และจะยังคงมีการขยายตัวออกไปเรื่อยๆ อย่างไม่หยุดยั้ง

ในขณะที่พื้นที่ที่มีการจัดทำและประกาศใช้ธรรมนูญสุขภาพไปแล้ว ก็ยังคงมีการขับเคลื่อนเพื่อสร้างสุขภาวะให้กับประชาชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังมีการปรับปรุงและพัฒนาธรรมนูญสุขภาพเป็นระยะๆ ตามข้อตกลงของแต่ละพื้นที่ เพื่อปรับแก้หรือแต่งเติมให้ธรรมนูญสุขภาพมีความทันสมัย และมีเนื้อหาที่ตรงใจผู้คนในชุมชนให้มากที่สุด ดังนั้นธรรมนูญสุขภาพจึงเป็นเสมือนเครื่องมือที่ทั้งความจริงจังและยืดหยุ่นอยู่ในเครื่องมือเดียวกัน คือมีความจริงจังในการนำไปปฏิบัติใช้ แต่ก็มีคามยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนเนื้อหาไปตามสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน เพราะหัวใจสำคัญของธรรมนูญสุขภาพ คือการทำให้ธรรมนูญสุขภาพเป็นกรอบข้อตกลงของชุมชนที่ใช้ได้จริงตามบริบทของชุมชน ไม่ใช่กระดาษเพื่อน้ำหมึกที่อยู่แต่บนหิ้งเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

7

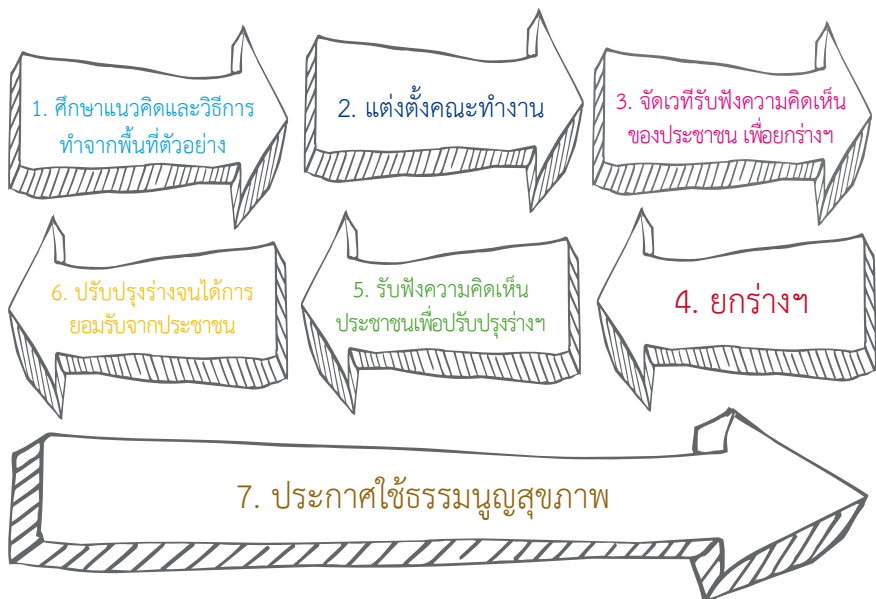
บำบัดฟื้นฟู การก่อ - ร่าง - สร้าง ธรรมบุญสุภาพ

แม้ว่าธรรมบุญสุภาพแต่ละพื้นที่จะมีจุดเริ่ม, ระยะเวลา, เนื้อหา และ
กระบวนการขับเคลื่อนที่ไม่เหมือนกัน แต่ว่าการสร้างธรรมบุญสุภาพนั้น จะมี
กระบวนการพื้นฐานที่คล้ายคลึงกันคือ

เริ่มต้นจากการศึกษาแนวคิดและวิธีการจัดทำธรรมบุญสุภาพจากพื้นที่
ตัวอย่าง จากนั้นเจ้าภาพในพื้นที่ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาชน หรือ
สาธารณสุขอำเภอ ก็จะแต่งตั้งคณะทำงานจากหลากหลายภาคส่วนในพื้นที่ไม่ว่าจะ

เป็นภาครัฐ ภาคประชาชน และภาควิชาการ เพื่อเข้าไปดูแลรับผิดชอบงานในแต่ละฝ่าย เช่น ฝ่ายยกร่างธรรมนูญสุขภาพ ฝ่ายรับฟังความคิดเห็น ฝ่ายประชาสัมพันธ์ และฝ่ายประเมินผล ก่อนที่จะมีการจัดทำเวทีสร้างการเรียนรู้ให้กับประชาชนในชุมชน เพื่อให้ประชาชนได้คิดวิเคราะห์สถานะสุขภาพในชุมชนร่วมกัน และเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ว่าประชาชนต้องการอะไร ก่อนที่จะนำความคิดเห็นเหล่านั้นมายกร่างธรรมนูญสุขภาพ จนกระทั่งได้ร่างธรรมนูญสุขภาพฉบับแรก จากนั้นคณะทำงานก็จะนำร่างธรรมนูญสุขภาพฉบับนั้น มารับฟังความคิดเห็นจากประชาชนอีกครั้ง เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งในขั้นตอนนี้อาจจะมีการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น และปรับแก้ร่างธรรมนูญสุขภาพอีกหลายครั้ง ขึ้นอยู่กับบริบทและสถานการณ์ของแต่ละพื้นที่ เพื่อให้ได้ร่างธรรมนูญสุขภาพที่มีเนื้อหาสมบูรณ์ที่สุดและเป็นที่ยอมรับของประชาชนมากที่สุด ก่อนที่จะมีการนำร่างธรรมนูญสุขภาพฉบับนั้นมาประกาศใช้อย่างเป็นทางการ เพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนงานสร้างเสริมสุขภาพในชุมชนอย่างจริงจังต่อไป

แผนผังแสดง 7 ขั้นตอนพื้นฐานการก่อ - ร่าง - สร้างธรรมนูญสุขภาพ

ธรรมบุญสุภาพ 6 พื้นที่ 6 สไตล์

หนังสือชุด “ก่อ ร้าง สร้าง เคลื่อน ธรรมบุญสุภาพ” นี้ มีจำนวน 6 เล่ม แต่ละเล่มบอกเล่าเรื่องราวทั้งชาขึ้นและชาเคลื่อนของธรรมบุญสุภาพพระดับพื้นที่ 6 พื้นที่ 6 สไตล์ ประกอบไปด้วย

1. ธรรมบุญสุภาพตำบลชะแล อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา
2. ธรรมบุญสุภาพอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่
3. ธรรมบุญสุภาพตำบลแม่ถอด อำเภอกะปง จังหวัดลำปาง
4. ธรรมบุญว่าด้วยสุภาพสู่ตำบลสุขภาวะของประชาชนตำบล
ดงมูลเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
5. ธรรมบุญว่าด้วยระบบสุภาพตำบลริมปิง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
6. ธรรมบุญสุภาพตำบลเปือย อำเภอลืออำนาจ จังหวัดอำนาจเจริญ

ธรรมบุญสุภาพทั้ง 6 พื้นที่ จะมีจุดเด่นและเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันไป โดยมีใจความสรุปดังต่อไปนี้

พื้นที่ พื้นที่	เจ้าภาพ	วันที่ประกาศใช้	จุดเด่นการสร้าง / ขับเคลื่อนธรรมญา
ต. ชะแล้	ในช่วงเริ่มต้น อปท. เป็นเจ้าภาพ ปัจจุบันภาค ประชาชน เป็นเจ้าภาพ	3 พ.ค. 2552	- เป็นธรรมญูสุขภาพเฉพาะพื้นที่ฉบับแรกของประเทศไทย - สำนักธรรมญูสุขภาพฯ เป็นองค์กรชุมชน ดำเนินงานโดยภาคประชาชน - การขับเคลื่อนมีรูปแบบไม่เป็นทางการ เน้นเรื่องการประสานงานเป็นหลัก - สมาชิกสภาเทศบาล เป็นส่วนหนึ่งในคณะกรรมการสำนักธรรมญูสุขภาพฯ
อ.สูงเม่น	สำนักงานสาธารณสุข อำเภอ	3 ธ.ค. 2552	- เป็นธรรมญูสุขภาพระดับอำเภอฉบับแรกของประเทศไทย - เป็นธรรมญูสุขภาพที่มีหน่วยงานสาธารณสุขเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในระดับอำเภอและระดับตำบล ประกอบด้วย สสอ. โรงพยาบาลสูงเม่น และ รพ.สต. จากทุกตำบล - มีการทำบันทึกข้อตกลง (MOU) ร่วมกับองค์กรภาคีสุขภาพอำเภอสูงเม่น อันได้แก่ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอสูงเม่น, อปท. ทุกแห่งในอำเภอสูงเม่น, โรงพยาบาลสูงเม่น และสำนักงานสาธารณสุขอำเภอสูงเม่น เพื่อขับเคลื่อนธรรมญูสุขภาพ ไปสู่การปฏิบัติที่จริงจัง
ต.แม่ถอด	ในช่วงเริ่มต้น อปท. เป็นเจ้าภาพ ปัจจุบันภาค ประชาชน เป็นเจ้าภาพ	19 พ.ย. 2553	- มีการตั้งชื่อธรรมญูสุขภาพ “อยู่ดี มีสุข ธรรมรักษา” เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการจัดทำร่างธรรมญูสุขภาพ - สำนักธรรมญูสุขภาพอยู่ในวัด และมีพระสงฆ์เป็นประธาน - รูปแบบของธรรมญูฯ เป็นแบบ “ปีบสา” สื่อถึงการมอธธรรมญูฯ ว่าเป็นของที่ดีเลิศที่สุด ต้องให้ความสำคัญในการปฏิบัติตามข้อตกลง

ผู้ พบที่	เจ้าภาพ	วันที่ประกาศใช้	จุดเด่นการสร้าง / ชับเคลื่อนธรรมนูญฯ
ด.ตงมูลเหล็ก	อปท.	26 พ.ย. 2553	- มีการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเพื่อเพิ่มความศักดิ์สิทธิ์ให้กับธรรมนูญฯ - ธรรมนูญฯ ถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการยื่นคำร้องขอให้มีการประเมินผลกระทบทางสุขภาพโดยชุมชน (CHIA) ตาม พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติ มาตราที่ 11 จนกระทั่งสามารถยับยั้งการทำสัมปทานเหมืองแร่เหล็กในพื้นที่ตำบลแม่ถอดได้สำเร็จ - เป็นธรรมนูญสุขภาพฯ ที่มีแนวคิดผสมผสานระหว่างธรรมนูญสุขภาพพื้นที่และโครงการตำบลสุขภาพฯ จนนำไปสู่การจัดทำ “ธรรมนูญสุขภาพตำบลสุขภาพของประชาชนตำบลดงมูลเหล็ก” ซึ่งธรรมนูญสุขภาพฯ ฉบับนี้จะทำหน้าที่เป็นเสมือนกรอบนโยบายในการทำโครงการตำบลสุขภาพฯ ในชุมชนต่อไป - มีการทำงานวิจัยเพื่อสำรวจความคิดเห็นของประชาชนก่อนจัดทำสมัชชาสุขภาพ - มีการจัดทำ “แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาองค์กรบริหารส่วนตำบลดงมูลเหล็กประจำปี 2555 - 2559 (ฉบับตำบลสุขภาพฯ)” ตามที่ธรรมนูญสุขภาพฯ กำหนด เพื่อให้ยุทธศาสตร์และงบประมาณในการรองรับภารกิจอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม
ต.ริมปิง	อปท.	25 ม.ค. 2554	- ธรรมนูญฯ ด้วยระบบสุขภาพตำบลริมน้ำปิงมีจุดเริ่มต้นจากการผลานนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพให้เป็นเนื้อเดียวกับธรรมนูญสุขภาพฯ

พื้นที่	เจ้าภาพ	วันที่ประกาศใช้	จุดเด่นการสร้าง / ขับเคลื่อนธรรมณูฯ
			- มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจธรรมณูสุขภาพให้แก่ภาคีเครือข่ายสุขภาพในระดับก่อนที่จะมีการยกย่องธรรมณูสุขภาพ - ทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างภาคีเครือข่ายสุขภาพในระดับ เพื่อผลักดันและขับเคลื่อนงานธรรมณูสุขภาพฯ ให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรม - มีการขับเคลื่อนงานแบบบูรณาการร่วมกับโครงการต่างๆ เช่น โครงการตำบลสุขภาพะ และโครงการตำบลแม่ เป็นต้น
ด.เปื่อย	อบท.	20 มี.ค. 2554 ธรรมณูมีผลบังคับใช้แต่ประกาศใช้อย่างเป็นทางการในวันที่ 13 เม.ย. 2554	- เป็นธรรมณูสุขภาพเฉพาะพื้นที่ฉบับแรกของภาคอีสาน - ผู้นำทางความคิดและจิตวิญญาณของชุมชน มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนธรรมณูสุขภาพ - มีการทบทวนข้อมูลกิจกรรมโครงการต่างๆ ที่เกิดขึ้นก่อนจัดทำธรรมณูสุขภาพฯ โดยการนำข้อมูลเหล่านั้น มาจัดทำหมวดหมู่ของธรรมณูสุขภาพฯ เพื่อให้เห็นภาพรวมของการทำงานในช่วงที่ผ่านมา ก่อนที่จะมีการขับเคลื่อนงานธรรมณูสุขภาพฯ อย่างจริงจังในลำดับต่อไป

ບາດຮ້ອນ

ຄຣະມະນຸດ
ວ່າດ້ວຍຮະບົບສຸບກາພ

ຕຳບລ ຣິມປິງ

ອຳກອເມືອງ
ຈັງຫວັດສຳພູນ
ເວີ 1
ພ.ຄ. 2553

เกริ่นนำ

ตำบลริมปิงได้รับแนวคิดธรรมนุญสุขภาพเข้ามาในปี พ.ศ. 2552 โดยก่อนหน้านี้มีการทำโครงการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพตำบลริมปิงมาก่อนอยู่แล้ว เนื่องจากเล็งเห็นว่านโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพจะกลายเป็นพื้นฐานที่ดีในการจัดทำแผนงานต่างๆ ของหน่วยงานในชุมชน ทั้งเทศบาลตำบลริมปิง, รพ.สต.ริมปิง และ รพ.ลำพูน ซึ่งหลังจากที่รับแนวคิดธรรมนุญสุขภาพเข้ามาแล้ว คณะทำงานก็ได้นำนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ มาปรับปรุงให้กลมกลืนกับธรรมนุญสุขภาพฯ จนเป็นเนื้อเดียวกัน ก่อนที่จะมีการจัดทำธรรมนุญสุขภาพในเวลาต่อมา

สำหรับจุดเด่นของกระบวนการจัดทำ “**ธรรมนุญว่าด้วยระบบสุขภาพตำบลริมปิง**” คือ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้เครือข่ายสุขภาพในชุมชน คณะกรรมการดำเนินงานระดับตำบล ตำบลจัดการสุขภาพ และคณะกรรมการดำเนินงานพัฒนากระบวนการนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมระดับท้องถิ่น ได้รู้จักและเข้าใจธรรมนุญสุขภาพพื้นที่มากยิ่งขึ้น ก่อนที่จะมีการยกร่างฯ และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เพื่อนำไปปรับปรุงและเติมเต็มข้อมูลในร่างฯ จนกระทั่งได้ธรรมนุญสุขภาพที่สมบูรณ์ ส่วนจุดเด่นของการขับเคลื่อนคือ การทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างภาคีเครือข่ายสุขภาพในตำบล เพื่อผลักดันและขับเคลื่อนงานธรรมนุญสุขภาพฯ ให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรม

ส่วนกิจกรรมโดดเด่นอันเป็นผลจากการขับเคลื่อนธรรมนุญสุขภาพฯ แบบบูรณาการในตำบลริมปิง ได้แก่ โครงการแม่หญิงฮิมปิง อ่างงาม ตามวัย ใส่ใจสุขภาพ, โครงการตำบลนมแม่, โครงการเกษตรปลอดภัยสู่ครัวโรงพยาบาล, โครงการตำบลสุขภาพะ และโครงการสานพลังชุมชนท้องถิ่นตำบลริมปิงต้านภัยบุหรี เป็นต้น

ບ້ອມູລາເບື້ອງຜັບ

ຖ້ຳບລາ ຮີມປັງ

ตำบลริมปิง อ.เมือง จ.ลำพูน ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมือง 4 กิโลเมตร เป็นสังคมชนบท ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนา, ปลูกลำไย, ปลูกผักกาดจอบ, คะน้าฯลฯ เพื่อนำไปขายในหมู่บ้านและในตลาดใกล้เคียง เช่น ตลาดสดริมปิงและตลาดหนองจอก นอกจากนี้ยังมีการประกอบอาชีพ ทำโคมไฟ, จักสาน, การเลี้ยงปลาในกระชัง, ทำน้ำพริกตาแดง, ทำปลาร้า, ทำเครื่องปั้นดินเผา และทำดอกไม้จันทน์ เป็นต้น

ชาวบ้านตำบลริมปิงส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ เมื่อมีเทศกาลงานบุญที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและวัฒนธรรมประเพณี เช่น ประเพณีสลากภัต ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีแห่เทียนพรรษา ประเพณีปอยหลวง ประเพณีสงน้ำพระธาตุ และประเพณีดำหัวเสื้อบ้านเสื้อวัด ชาวบ้านแต่ละหมู่บ้านจะมาร่วมงานกันอย่างพร้อมเพรียง

ข้อมูลทางด้านสุขภาพ พบว่า คนตำบลริมปิงส่วนใหญ่ป่วยด้วยโรคระบบทางเดินหายใจ โรคระบบกล้ามเนื้อโครงร่างและเนื้อเยื่อเสริม โรคระบบไหลเวียน และโรคระบบทางเดินอาหาร จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น พบว่า สาเหตุของการเจ็บป่วยส่วนใหญ่สืบเนื่องมาจากการมีพฤติกรรมเสี่ยงด้านสุขภาพ เช่น การรับประทานอาหารไม่ถูกสัดส่วน ขาดการออกกำลังกาย การดื่มเครื่องดื่มชูกำลังและเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ การมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ เป็นต้น

พอเราได้ฟังคอนเซ็ปของธรรมนูญสุขภาพฯ
เราก็มองเห็นภาพว่ามันสามารถนำงาน
ที่เราทำมาต่อยอดได้ ซึ่งก่อนที่เราจะทำ
ธรรมนูญสุขภาพฯ เราได้ทำเรื่องนโยบาย
สาธารณะเพื่อสุขภาพมาก่อน เราก็เลยคิดว่า
น่าจะเอาสองเรื่องนี้มาปรับจนให้เข้ากัน
ให้เป็นเนื้อเดียวกัน จากนั้นจึงค่อยเดินหน้า
ขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพฯ”

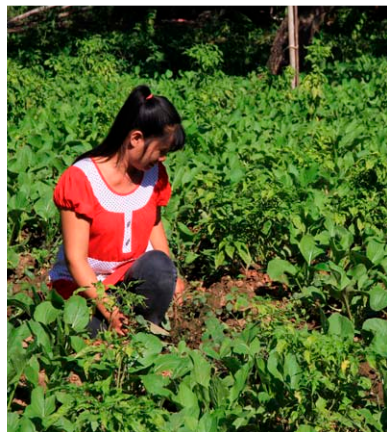
ว่าที่ ร.ท.ชินโชติ มะโนชัย

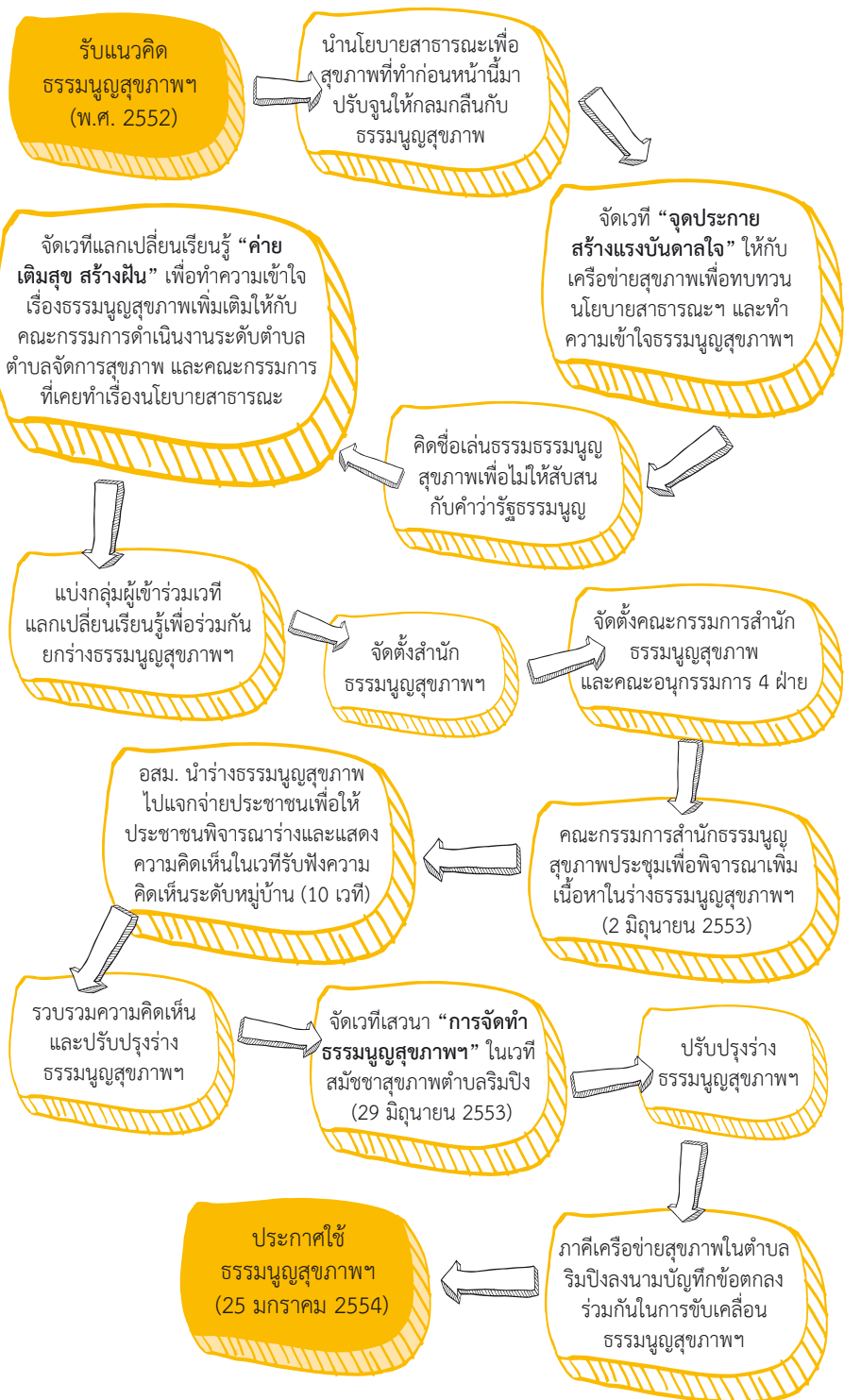
รองนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลริมปิง

ບາດ້ານ : ຮຽນມູນວ່າດ້ວຍຮະບົບສຸບກາພ
ຕຳບລຣິມປິງ

นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ : ฐานทุนสำคัญก่อนทำรรบมบุญสุขภาพฯ

“โครงการพัฒนาระบบการนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมระดับท้องถิ่น : ตำบลริมปิง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน” หรือเรียกสั้นๆ ว่า “โครงการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพตำบลริมปิง” เกิดขึ้นจากการที่คุณธวัชชัย กันทะวันนา ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลริมปิง ได้ไปเข้าร่วมการประชุมแนวทางการดำเนินงานตำบลต้นแบบการจัดการสุขภาพตามโครงการส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายสุขภาพภาคประชาชนระดับจังหวัด สู่การจัดการสุขภาพระดับตำบลและหมู่บ้านในภาคเหนือ ในปี พ.ศ. 2552 ที่ศูนย์ฝึกรบมและพัฒนาสุขภาพภาคประชาชนภาคเหนือ จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งการประชุมในครั้งนั้นได้ทำให้คุณธวัชชัย พบกับคุณนพดล พุ่มยี่ม อาจารย์จาก นครสวรรค์ และได้รับการเชิญชวนให้มาทำงานวิจัยเชิงปฏิบัติการในประเด็นนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพตำบลริมปิง

ด้วยความสนใจและเล็งเห็นว่าการทำนโยบายสาธารณะในประเด็นสุขภาพดังกล่าว จะกลายเป็นพื้นฐานที่ดีในการจัดทำแผนงานต่างๆ ของหน่วยงานในชุมชน ทั้งเทศบาลตำบลริมปิง, รพ.สต.ริมปิง และรพ.ลำพูน คุณธวัชชัยจึงได้รับงานโครงการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพตำบลริมปิงมาดำเนินการ ก่อนที่จะเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ “การส่งเสริมศักยภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการระบบสุขภาพชุมชนด้วยกระบวนการนโยบายสาธารณะ” ในระหว่างวันที่ 24-25 มีนาคม พ.ศ. 2552 เพื่อเตรียมการก่อนเริ่มขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพในตำบลริมปิงอย่างจริงจัง ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2552

โดยการจัดทำนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ มีขั้นตอนในการดำเนินงาน 7 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. **เตรียมชุมชน สร้างคนทำงาน** ขั้นตอนการเตรียมชุมชน สร้างคนทำงาน เริ่มต้นจากการจัดบรรยาย ขยายความคิด และติดต่อทางปัญญาให้กับคณะทำงานฯ กว่า 100 คน ที่มาจาก 3 ภาคส่วนในตำบลริมปิง (ภาคการเมืองท้องถิ่น ภาควิชาการ ภาคประชาชน) ก่อนที่จะมีการจัดโครงสร้างคณะทำงานฯ แบ่งบทบาทหน้าที่ วางแผนระบบการทำงาน และเชื่อมประสานภาคีเครือข่าย
2. **สร้างภาคีเครือข่ายการทำงานในชุมชน** เพื่อให้พร้อมต่อการประสานงานการจัดเวทีสาธารณะทั้ง 10 หมู่บ้าน ในการค้นหาและรวบรวมข้อมูลด้านสุขภาพ
3. **จัดกิจกรรมสมัชชาสุขภาพระดับตำบล** เพื่อพัฒนาประเด็นร่วมในด้านสุขภาพ ที่ได้มาจากเวทีสาธารณะในระดับหมู่บ้าน ก่อนที่จะมีการกำหนดทิศทางและเป้าหมายให้ชัดเจน เพื่อนำไปสู่การทำข้อเสนอเชิงนโยบายต่อไป
4. **จัดกิจกรรมสื่อสารกับสาธารณะ** ต้องมีการจัดกิจกรรมสื่อสารข้อมูลต่างๆ ให้คนในชุมชนได้รับทราบเป็นระยะๆ

5. ผลักดันข้อเสนอเชิงนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพระดับท้องถิ่น ต้องมีการผลักดันข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อให้เกิดการเดินหน้าสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมชัดเจน

6. นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ตามแผนการดำเนินงานที่วางไว้

7. จัดเวทีสรุปบทเรียนและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการดำเนินงาน

หลังจากที่มีการเก็บข้อมูลซึ่งเป็นฐานทุนของแต่ละหมู่บ้านแล้ว คณะทำงานฯ ได้ทำการสังเคราะห์ประเด็นร่วมทางด้านสุขภาพของประชาชนทั้ง 10 หมู่บ้าน ในตำบลริมปิงออกมา จนกระทั่งได้ประเด็นร่วม 5 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ
2. การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ
3. หมู่บ้านปลอดโรคไข้เลือดออก
4. การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
5. การจัดการขยะและสิ่งแวดล้อม

จากนั้นคณะทำงานฯ จึงได้มีการคืนข้อมูลให้กับชุมชน และได้นำข้อมูลเหล่านั้นไปวิเคราะห์ต่อเพื่อคัดประเด็นร่วมทั้ง 5 ประเด็นให้เหลือเพียงประเด็นเดียวสำหรับนำไปผลักดันเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อสุขภาพของตำบลริมปิง และท้ายที่สุดคณะทำงานฯ ก็ได้มีการโหวตเลือกประเด็น **“การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง”** เป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย โดยให้เหตุผลว่า ความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นกับชาวบ้านตำบลริมปิงนั้น ล้วนเกิดขึ้นจากการมีพฤติกรรมเสี่ยงทางด้านสุขภาพ ซึ่งแยกออกได้เป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 พฤติกรรมเสี่ยงที่เกิดจากการกิน เช่น การดื่มเครื่องดื่มชูกำลัง เครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์, การรับประทานอาหารที่ไม่ถูกสัดส่วนตามความต้องการของร่างกาย, การชอบกินอาหารหวาน มัน เค็ม, การสูบบุหรี่ และการเสพสารเสพติด เป็นต้น พฤติกรรมเสี่ยง ส่วนที่ 2 คือ พฤติกรรม

เสี่ยงจากการใช้ชีวิต เช่น การใช้ยาฆ่าแมลง, การขาดการป้องกันตนเอง รอพึ่งพาจาก
รัฐบาลเพียงอย่างเดียว, การใช้ชีวิตอยู่บนความประมาท, การชอบความท้าทาย, การ
ขาดการออกกำลังกาย และการขาดองค์ความรู้ในการดูแลสุขภาพของตนเองและ
ครอบครัว เป็นต้น

“ถ้าถามผมว่าทำไมถึงคิดว่าคนในชุมชนเลือกประเด็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพเป็นประเด็นหลักในการขับเคลื่อนร่วมกัน ผมคิดว่าพฤติกรรมนั้นเป็นที่มา
ของปัญหาทั้งหมด ถ้าคนเราปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเดิมๆ ที่ทำอยู่ให้เกิดผลดีต่อสุขภาพ
ของตนเอง ครอบครัว และชุมชนได้ ปัญหาต่างๆ ก็จะลดลง” คุณธวัชชัย กันทะวันนา
กล่าว

ในระหว่างที่คณะทำงานกำลังเริ่มมองหาเครื่องมือที่จะช่วยให้เกิดการผลักดัน
นโยบายไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ หรือ สช.
ก็ได้เชิญชวนเทศบาลตำบลริมปิง ให้ไปร่วมเรียนรู้กระบวนการจัดทำธรรมนูญสุขภาพ
ฉบับแรกของประเทศไทย ที่ตำบลชะแล อำเภอสว่างนคร จังหวัดสงขลา ในเดือน

ตุลาคม พ.ศ. 2552 ซึ่งคุณเอนก มหาเกียรติคุณ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลริมปิง ได้มอบหมายให้ ว่าที่ ร.ท.ชินโชติ มะโนชัย รองนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลริมปิง และผู้ดูแลกำกับงานด้านสาธารณสุขของเทศบาลตำบลริมปิง เป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้

และนี่ก็คือจุดเริ่มต้นของการเชื่อมโยงงานนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพสู่การจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพตำบลริมปิง....

รวบนโยบายสาธารณะฯ เข้ากับธรรมนูญสุขภาพฯ

“ไปดูงานธรรมนูญสุขภาพที่ตำบลชะแล้ ตอนแรกรู้สึกกลับสนเพราะคำว่าธรรมนูญมันทำให้นึกถึงรัฐธรรมนูญ และก็สงสัยว่าธรรมนูญสุขภาพมันเป็นกฎหมายเป็นข้อบังคับ หรือเป็นอะไรกันแน่ เพราะว่ายังไม่เข้าใจ” ว่าที่ ร.ท.ชินโชติ มะโนชัย เผยความรู้สึกแรกหลังจากที่ไปดูงานธรรมนูญสุขภาพตำบลชะแล้ จังหวัดสงขลา ก่อนที่จะได้รับการอธิบายจนเกิดความเข้าใจว่าธรรมนูญสุขภาพ คือข้อตกลงร่วมกันของคนในชุมชน ที่ไม่ได้มีกฎหมายข้อบังคับ หรือมีบทลงโทษเหมือนกฎหมายแต่อย่างใด

จากนั้น ว่าที่ ร.ท.ชินโชติ ก็ได้้นำเรื่องราวธรรมนูญสุขภาพตำบลชะแล มาบอกเล่าให้ที่ประชุมประจำเดือนของท้องถิ่น - ท้องที่ตำบลริมปิง ได้รับทราบและพิจารณาร่วมกัน จนกระทั่งมีข้อสรุปว่าจะจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพตำบลริมปิง โดยการนำนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพมารวมเข้ากับธรรมนูญสุขภาพฯ ให้เป็นเนื้อเดียวกัน

“พอเราได้ฟังคอนเซ็ปของธรรมนูญสุขภาพฯ เราก็มองเห็นภาพว่ามันสามารถนำงานที่เราทำมาต่อยอดได้ ซึ่งก่อนที่จะเราจะทำธรรมนูญสุขภาพฯ เราได้ทำเรื่องนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพมาก่อน เราก็เลยคิดว่าน่าจะเอาสองเรื่องนี้มาปรับจนให้เข้ากันให้เป็นเนื้อเดียวกัน จากนั้นจึงค่อยเดินหน้าขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพฯ” ว่าที่ ร.ท.ชินโชติ รองนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลริมปิง กล่าว

เตรียมการ - ยกร่างธรรมนูญสุขภาพฯ

เมื่อมีการตัดสินใจเดินหน้าขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพ โดยการทำข้อตกลงโครงการกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพตำบล : เส้นทางสู่ “อายุมัน ขวัญยืน” ตำบลริมปิง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ในวันที่ 9 เมษายน 2553 แล้ว คุณธวัชชัย กันทะวันนา ผู้รับผิดชอบงานธรรมนูญสุขภาพฯ ก็ได้เริ่มต้นขับเคลื่อนงานนี้อย่างจริงจัง

เริ่มต้นจากการจัดเวที “จุดประกาย สร้างแรงบันดาลใจ” ให้กับเครือข่ายสุขภาพในชุมชน โดยมีตัวแทนจาก 3 ภาคส่วน จำนวน 20 คน มาเข้าร่วมการประชุมในครั้งนี้ ซึ่งประกอบด้วย

ตัวแทนจากภาควิชาการ - ได้แก่ตัวแทนจากคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, สาธารณสุขจังหวัดลำพูน, โรงพยาบาลลำพูน, สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองลำพูน, รพ.สต.ริมปิง, พระผู้ใหญ่ และผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่ตำบลริมปิง

ตัวแทนจากภาคการเมือง - ได้แก่ นายเอนก มหาเกียรติคุณ นายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลริมปิง, กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน

ตัวแทนภาคประชาชน - ได้แก่ ผู้นำศาสนา, ตัวแทนผู้สูงอายุ, อสม., แม่บ้าน, เยาวชน และแกนนำองค์กรในชุมชน

ตัวแทนทั้ง 20 คน ที่มาเข้าร่วมการประชุมในครั้งนี้ ได้มาทบทวนงานนโยบาย สาธารณะเพื่อสุขภาพที่เคยทำร่วมกัน และมารับฟังข้อมูลเพื่อทำความเข้าใจธรรมนูญ สุขภาพฯ ซึ่งในเวทีนี้ได้มีการพูดคุยถึงข้อกังวลที่ทุกคนมีร่วมกัน นั่นก็คือการใช้คำว่า “ธรรมนูญสุขภาพ” ในการสื่อสารกับประชาชน เนื่องจากในช่วงเวลานั้น เป็นช่วงเวลา ที่บ้านเมืองกำลังเกิดความขัดแย้งทางการเมืองสูง และมีการถกเถียงกันเรื่องการปรับแก้ รัฐธรรมนูญ ทำให้ทุกฝ่ายมีความกังวลใจว่าประชาชนจะเข้าใจผิดคิดว่าเป็นเรื่องการ แก้ไขรัฐธรรมนูญ จึงได้มีการคิดชื่อเล่นของธรรมนูญสุขภาพฯ ขึ้น เพื่อนำใช้ในการ ประชาสัมพันธ์ในช่วงแรก โดยใช้ชื่อว่า “การมีส่วนร่วมของชุมชนว่าด้วยระบบสุขภาพ ตำบลริมปิง” หรือ “บันทึกข้อตกลงว่าด้วยสุขภาพของคนตำบลริมปิง”

ต่อมา คณะทำงานฯ ได้จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ “ค่ายเดิมสุข สร้างฝัน” ขึ้น โดยมีคณะกรรมการดำเนินงานระดับตำบล ตำบลจัดการสุขภาพ และคณะกรรมการ ดำเนินงานพัฒนากระบวนการนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมระดับ ท้องถิ่น ตำบลริมปิง กว่า 40 คน เข้ามาร่วมประชุมกันอย่างพร้อมเพรียง เพื่อทบทวน การดำเนินงานขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะในช่วงที่ผ่านมา และรับฟังเรื่องราวเกี่ยวกับ งานสมัชชาสุขภาพระดับประเทศ, การจัดทำธรรมนูญสุขภาพตำบลชะแล จังหวัดสงขลา และการจัดทำธรรมนูญสุขภาพอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ เพื่อเห็นภาพรวมของการ จัดทำธรรมนูญสุขภาพ ก่อนจะเริ่มจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพตำบลริมปิง

ซึ่งการพูดคุยกันในวันแรกของการออกค่ายนั้น คุณอำนวย คำฟู รองประธาน สภาเทศบาลตำบลริมปิง ก็ได้ตั้งคำถามภายในที่ประชุมว่า “ตำบลริมปิงไม่มีธรรมนูญ สุขภาพได้หรือไม่?” โดยคุณธวัชชัย กันทะวันนา ผู้รับผิดชอบโครงการธรรมนูญ

สุขภาพฯ ได้ตอบว่า ธรรมนูญสุขภาพฯ จะมีหรือไม่มีนั้น คนตำบลริมปิงจะเป็นผู้ที่ให้คำตอบได้ดีที่สุด และอยากให้ทุกคนลองคิดทบทวนกับตัวเองว่า

- สภาพสังคมตำบลริมปิงมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร?
- ผู้คนตำบลริมปิงมีการใช้ชีวิตเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่?
- มีพฤติกรรมการใช้ชีวิตที่มีความเสี่ยงต่อสุขภาพหรือไม่? หรือว่ามีการใช้ชีวิตอยู่ในสภาพที่เราคุ้นชินจนแยกไม่ออกว่าเสี่ยงหรือไม่เสี่ยง
- โรคเรื้อรังที่คนในชุมชนเป็นอยู่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นหรือไม่?
- ส่วนใหญ่สาเหตุของโรคเกิดจากอะไร?

การตั้งคำถามกลับในครั้งนี้ คุณธวัชชัยได้ตั้งใจให้ผู้เข้าร่วมประชุม ได้ลองคิดทบทวนถึงประเด็นสุขภาพร่วมกันก่อนที่จะมาเริ่มต้นวางแผนการใช้ชีวิตใหม่ โดยการออกแบบธรรมนูญสุขภาพฯ ร่วมกัน เพื่อให้ธรรมนูญสุขภาพฯ ทำหน้าที่นำทางทุกคนไปสู่การ “มีอายุมัน ขวัญยืน” อันเป็นเป้าหมายที่สำคัญสูงสุดของคนตำบลริมปิง

ในขณะที่คุณอนงค์ มหาเกียรติคุณ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลริมปิง ได้กล่าวว่า ธรรมนูญสุขภาพฯ เป็นเรื่องใหม่สำหรับคนตำบลริมปิง เป็นสิ่งที่เราต้องหันมาทบทวนตัวเองในการใช้ชีวิต และช่วยกันวางแผนทางด้านสุขภาพเพื่อตัวเราเอง

และเพื่อคนในตำบลริมปิง ส่วนข้อความที่จะระบุในธรรมนูญสุขภาพฯ นั้น จะต้องใช้คำว่า “ควร” ไม่ใช่คำว่า “บังคับ” เพราะการใช้คำว่าควร จะให้ความรู้สึกที่ดีต่อกัน

หลังจากนั้นที่ประชุมก็ได้มีการแบ่งกลุ่มออกเป็น 5 กลุ่ม เพื่อร่วมกันยกร่างธรรมนูญสุขภาพฉบับแรก โดยมีธรรมนูญสุขภาพตำบลชะแล้ และธรรมนูญสุขภาพอำเภอสูงเม่นเป็นต้นแบบในการยกร่าง

ส่วนในวันที่ 2 ของการเข้าค่าย ผศ.วิลาวัลย์ เตือนราษฎร์ อาจารย์จากคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และคุณจันทรีชต์ นาคทอง พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ กลุ่มงานเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลลำพูน ได้เข้าร่วมรับฟังการนำเสนอผลการยกร่างธรรมนูญสุขภาพฯ ของแต่ละกลุ่ม เพื่อรวบรวมความคิด และกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนได้เกิดการเรียนรู้ และเกิดความเข้าใจตรงกันในการยกร่างธรรมนูญฯ แต่ละหมวดหมู่ จนกระทั่งได้ข้อสรุปร่างธรรมนูญสุขภาพตำบลริมปิง จำนวน

12 หมวด อันเป็นเส้นทางสู่การสร้าง “อายุมัน ขวัญยืน” ให้กับชาวตำบลริมปิง ดังต่อไปนี้

หมวดที่ 1 ปรัชญาแนวคิดระบบสุขภาพ

หมวดที่ 2 การจัดระบบสุขภาพที่พึงประสงค์ต่อสุขภาวะชุมชนตำบลริมปิง

หมวดที่ 3 การดูแลสุขภาพของตนเองและครอบครัว

หมวดที่ 4 การควบคุมป้องกันปัจจัยคุกคามต่อสุขภาพและการจัดการ
สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม

หมวดที่ 5 การติดตามประเมินผลและควบคุมด้านสุขภาพ

หมวดที่ 6 การสร้างและพัฒนาบุคลากรที่ทำงานเกี่ยวกับด้านสุขภาพ

หมวดที่ 7 การคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค

หมวดที่ 8 การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้และบริการข้อมูลด้านสุขภาพ

หมวดที่ 9 เศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น แพทย์แผนไทย
และแพทย์ทางเลือก

หมวดที่ 10 การระดมทรัพยากรและสนับสนุนงบประมาณการดำเนินงาน
ด้านสุขภาพ

หมวดที่ 11 สำนักธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพตำบลริมปิง

หมวดที่ 12 บทเฉพาะกาล

เมื่อได้ร่างธรรมนูญสุขภาพฯ ร่างแรกแล้ว ก็ได้มีการจัดตั้งสำนักธรรมนูญสุขภาพฯ โดยมีคุณอเนก มหาเกียรติคุณ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลริมปิง เป็นผู้อำนวยการสำนักธรรมนูญสุขภาพฯ นอกจากนี้ยังมีการสรรหาคณะกรรมการสำนักธรรมนูญสุขภาพฯ และคณะอนุกรรมการ 4 ฝ่าย ในวันที่ 7 ตุลาคม 2553 ซึ่งคณะอนุกรรมการ 4 ฝ่าย ประกอบไปด้วย

1. คณะอนุกรรมการฝ่ายยกร่างธรรมนูญสุขภาพ

(ว่าที่ร้อยโทชินโชติ มะโนชัย รองนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลริมปิง
เป็นประธาน)

เพิ่มเติมเนื้อหา หมวดที่ 3 ครัวเรือนสำคัญของธรรมนูญสุขภาพฯ

ในวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2553 คณะกรรมการสำนักธรรมนูญสุขภาพฯ ได้มาเข้าร่วมประชุมกันอย่างพร้อมเพรียง เพื่อพิจารณาร่างธรรมนูญสุขภาพฯ อีกครั้ง โดยที่ประชุมได้มีมติร่วมกันว่า ควรเพิ่มเติมเนื้อหาในธรรมนูญสุขภาพฯ หมวดที่ 3 เข้าไป เพื่อให้เป็นแนวทางในการดูแลสุขภาพของประชาชน ซึ่งจะสอดคล้องกับนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพในประเด็น “การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง” ที่ประชาชนตำบลริมปิงได้เคยทำร่วมกันก่อนหน้านี้ (ปี พ.ศ. 2552) ซึ่งธรรมนูญสุขภาพฯ หมวดที่ 3 มีเนื้อหาดังต่อไปนี้

ธรรมเนียมว่าด้วยระบบสุขภาพตำบลริมปิง **หมวดที่ 3 “การดูแลสุขภาพของตนเอง ครอบครัว”**

ข้อที่ 19 คนตำบลริมปิง ควรกินอาหารหลากหลายชนิดมากที่สุดให้ครบ 5 หมู่ หลีกเลี่ยงอาหารประเภทไขมันและแป้งในปริมาณที่มากเกินไป ควรเน้นอาหารประเภทผักผลไม้ให้มากขึ้นและหันมาปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคในครัวเรือน

ข้อที่ 20 คนตำบลริมปิง ควรเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เพียงอย่างเดียวจนถึง 6 เดือน และควรให้ลูกได้รับนมแม่ร่วมกับอาหารตามวัยจนถึง 2 ปี

ข้อที่ 21 คนตำบลริมปิง ควรออกกำลังกายสม่ำเสมอ ครั้งละ 30 นาทีขึ้นไปอย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 วัน

ข้อที่ 22 คนตำบลริมปิงควรคิดในทางบวก เชิงสร้างสรรค์ ทำอารมณ์จิตใจให้ร่าเริงอยู่เสมอ นอนหลับพักผ่อนให้เพียงพออย่างน้อยวันละ 8 ชั่วโมง

ข้อที่ 23 คนตำบลริมปิง ควรจัดสภาพแวดล้อมในบ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อย
เอื้อต่อการมีสุขภาพดีของคนในครอบครัว ขณะเดียวกันก็ควรสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีใน
ชุมชนด้วย

ข้อที่ 24 คนตำบลริมปิง ควรหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยงที่จะทำให้เกิดโรคต่างๆ
เช่น หลีกเลี่ยงการกินอาหารที่มีไขมันสูง ลดการกินอาหารรสจัด ไม่กินอาหารที่สุกๆ
ดิบๆ หรืออาหารที่มีสารปนเปื้อน

ข้อที่ 25 คนตำบลริมปิง ต้องคาดเข็มขัดนิรภัยขณะขับรถยนต์ และสวมหมวก
กันน็อกขณะขับจักรยานยนต์ (รถเครื่อง) ตามที่กฎหมายกำหนด

ข้อที่ 26 คนตำบลริมปิง ควรลด ละ เลิกอบายมุข เช่น บุหรี่ สุรา ยาเสพติด
การพนัน และการสำส่อนทางเพศ ซึ่งเป็นภัยร้ายแรงที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพกาย
และจิตใจ

ข้อที่ 27 ให้ศาสนสถานเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน มีการจัดกิจกรรม
ทางศาสนาและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทางด้านสุขภาพ

รับฟังความคิดเห็นของประชาชน

เมื่อได้ร่างธรรมนูญสุขภาพฯ ที่สมบูรณ์แล้ว คณะทำงานฯ ก็ได้มีการมอบหมาย
ให้ อสม.เป็นผู้นำร่างธรรมนูญสุขภาพฯ ไปแจกจ่ายให้กับประชาชนตำบลริมปิงทุก
ครัวเรือน เพื่อให้ประชาชนร่วมกันพิจารณาความเป็นไปได้ในการปฏิบัติและเสนอ
ความคิดเห็นเพิ่มเติม ผ่านการเขียนลงในแบบสอบถามและผ่านการเสนอความคิดเห็น
ในการประชุมระดับหมู่บ้าน ว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างไร ต้องปรับปรุงแก้ไข
ในส่วนใดบ้าง เพื่อให้ร่างธรรมนูญสุขภาพฯ เป็นร่างที่มาจากความคิดเห็นและความ
ต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งผลจากการประชุมระดับหมู่บ้าน ทั้ง 10 หมู่บ้าน
พบว่า ชาวบ้านร้อยละ 90 เห็นด้วยกับร่างธรรมนูญสุขภาพฯ ฉบับนี้ แต่มีร้อยละ 9
ที่ต้องการให้ปรับปรุงแก้ไขประเด็นการใช้คำเชื่อมโยงในประโยคให้ถูกต้อง การใช้ภาษา

ให้เข้าใจง่าย สั้นกระชับ และร้อยละ 1 ไม่เห็นด้วยกับการทำธรรมนูญสุขภาพ เพราะเห็นว่าเป็นการสร้างภาพทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณ อีกทั้งยังเป็นการสร้างกฎเกณฑ์ให้กับประชาชน ซึ่งมีเพียงคนส่วนน้อยเท่านั้นที่จะสามารถทำได้

หลังจากที่เวทีรับฟังความคิดเห็นระดับหมู่บ้านเสร็จสิ้น คณะทำงานฯ ก็ได้ทำการรวบรวมความคิดเห็นทั้งหมด มาปรับปรุงร่างธรรมนูญสุขภาพฯ ตามความต้องการของประชาชน และได้นำร่างฉบับแก้ไขใหม่ไปเสนอในเวทีระดับตำบล ที่ใช้ชื่อว่า เวทีสมัชชาสุขภาพตำบลริมปิง หรือ เวทีรับฟังความคิดเห็นการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพตำบลริมปิง ซึ่งได้จัดขึ้นในวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2553

ภายในเวทีสมัชชาสุขภาพตำบลริมปิงนั้น ได้มีตัวแทนจากหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งภาคประชาชนในตำบลริมปิง มาเข้าร่วมรับฟังเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นตัวแทนจากโรงพยาบาลลำพูน, สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดลำพูน, สำนักงานพลังงานจังหวัดลำพูน, ธนาคารออมสินเขตลำพูน, เทศบาลตำบลลำพูน, รพ.สต.ริมปิง, โรงเรียนต่างๆ ในตำบลริมปิง, เครือข่ายยุติธรรมชุมชนตำบลริมปิง, สถาบันการเงินชุมชนตำบลริมปิง, กองทุนสวัสดิการตำบลริมปิง, แม่บ้านตำบลริมปิง, กลุ่มจักสานตำบลริมปิง และประชาชนทั่วไปในตำบลริมปิง

นอกจากนี้ยังมีการถ่ายทอดเสียงการเสวนา ผ่านทางคลื่นวิทยุ F.M. 90.25 MHz. หรือเว็บไซต์ www.lapoon9025.com เพื่อให้ประชาชนที่ไม่ได้มาร่วมงานได้รับฟังเนื้อหาสาระบนเวทีเสวนาได้ทางคลื่นวิทยุ หรือเว็บไซต์ดังกล่าว และยังสามารถแสดงความคิดเห็นเรื่องการปรับปรุงร่างธรรมนูญสุขภาพฯ ได้ทาง e-mail address : lahpoon@hotmail.com ซึ่งทุกความคิดเห็นของประชาชนจะได้รับการสังเคราะห์และนำมาปรับปรุงร่างธรรมนูญสุขภาพฯ ในลำดับต่อไป

ในส่วนของกิจกรรมบนเวที คุณกนก มณีวงศ์ ประธานวิทย์ชุมชนภาคเหนือ 17 จังหวัด และคุณธวัชชัย กันทะวันนา ผู้รับผิดชอบโครงการธรรมนูญสุขภาพตำบลริมปิง ได้ทำหน้าที่เป็นพิธีกรเปิดงาน โดยมีนายทรงชัย วงศ์สวัสดิ์ นายกองค์การบริหาร

ส่วนจังหวัดลำพูน ให้เกียรติมาเป็นประธานในพิธี และมีนายเอนก มหาเกียรติคุณ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลริมปิงเป็นผู้กล่าวรายงาน

ภายหลังจากเสร็จสิ้นพิธีเปิด ชาวบ้านตำบลริมปิงที่เข้าร่วมโครงการ “แม่ญิง อิมปิง ฮ่างงามตามวัย ใส่ใจสุขภาพ” จำนวน 15 คน ก็ได้ออกมาแสดงการออกกำลังกายด้วยธูล่าฮูปประกอบเพลง เพื่อสร้างความเพลิดเพลินใจให้แก่ผู้เข้าร่วมงาน ก่อนที่จะมีการเสวนาเรื่อง “การจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพตำบลริมปิง” โดยมีผู้ร่วมเสวนา 5 ท่าน ได้แก่ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลริมปิง, แพทย์ประจำตำบลริมปิง, ประธานชมรม อสม.ตำบลริมปิง, ผศ.วิลาวัลย์ เตือนราษฎร์ และ นพ. จรัส แสงสิงห์แก้ว โดยมี นายพัฒนา อินทะชัย นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน เป็นผู้ดำเนินการเสวนา

เนื้อหาการเสวนาเริ่มต้นด้วยการกล่าวถึงนโยบายการบริหารงานภายในตำบลริมปิง โดยคุณเอนก มหาเกียรติคุณ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลริมปิง ได้กล่าวว่า

การบริหารงานได้นั้นหลักการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในชุมชนและเน้นการพัฒนาในทุกๆ ด้าน ตั้งแต่โครงสร้างพื้นฐานไปจนถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนตำบลริมปิง โดยเฉพาะการพัฒนาด้านสาธารณสุขนั้น จะเน้นเรื่องการส่งเสริม ควบคุม ป้องกัน และการฟื้นฟู รวมทั้งจะมีการกระตุ้นให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการดูแลเอาใจใส่ตนเองให้มากขึ้น เพราะสุขภาพเป็นเรื่องพื้นฐานของการใช้ชีวิต

ต่อมานายแพทย์จรัส แสงสิงห์แก้ว ผู้อำนวยการโรงพยาบาลสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ก็ได้กล่าวถึงประเด็นค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาลที่นับวันจะมีรายจ่ายสูงมากขึ้นทุกที ส่วนเรื่องการดำรงชีวิตของพี่น้องประชาชนก็มีความเสี่ยงมากยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงต้องมีการสร้างกระแสสังคมให้มาจัดระเบียบการใช้ชีวิตมากขึ้น

ส่วนนายสมศักดิ์ ดวงวรรณ แพทย์ประจำตำบลริมปิง และนายชาญชัย แซ่ฉิน ประธานชมรม อสม.ตำบลริมปิง ได้กล่าวว่า ปัจจุบันการใช้ชีวิตของผู้คนในชุมชนมีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ชาวบ้านส่วนใหญ่ก็มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ ดังนั้น อสม.และแกนนำในชุมชน จึงต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ชีวิตให้แก่

ชาวบ้านในชุมชนทุกคน โดยใช้กรอบของธรรมนูญสุขภาพฯ เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

ส่วนทางด้าน ผศ.วิลาวัลย์ เตือนราษฎร์ จากคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กล่าวว่า ธรรมนูญสุขภาพของตำบลริมปิงคือรากฐานสำคัญที่จะช่วยให้คนริมปิงมีสุขภาพดี และมีอายุมัน ขวัญยืน ซึ่งธรรมนูญสุขภาพฉบับนี้คือก้าวแรกของการออกแบบสุขภาพของชุมชน ที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน

คุณชาญชัย แซ่ฉิน กล่าวเสริมว่า ธรรมนูญสุขภาพ อาจฟังดูเหมือนตัวบทกฎหมายที่มีบทลงโทษ แต่ในความเป็นจริงแล้วธรรมนูญสุขภาพไม่มีบทลงโทษ แต่ถ้าไม่นำไปปฏิบัติใช้ รวมทั้งยังทำพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อสุขภาพก็อาจทำให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพของตนเองได้ ซึ่งก็เหมือนเป็นการลงโทษตัวเองไปในตัว

นอกจากนี้ นพ.จรัส แสงสิงห์แก้ว ยังได้กล่าวตอกย้ำอีกว่า ธรรมนูญสุขภาพฯ ฉบับนี้ เป็นธรรมนูญสุขภาพที่คนตำบลริมปิงช่วยกันเขียน เพื่อนำมาเป็นกรอบสำคัญในการปฏิบัติร่วมกันของคนตำบลริมปิง อันจะนำไปสู่การมีอายุมันขวัญยืน แต่ถ้าหากออกนอกกรอบแล้วอายุก็จะไม่มัน ขวัญก็จะไม่ยืน

หลังจากผู้ร่วมเสวนาได้กล่าวแสดงความคิดเห็นจบแล้วก็ได้มีชาวบ้านส่งประเด็นคำถามมายังวงเสวนา เช่น ธรรมนูญสุขภาพกับรัฐธรรมนูญต่างกันอย่างไร? เราไม่ใช่นักกฎหมายจะสามารถเขียนธรรมนูญสุขภาพฯ ได้หรือไม่? เป็นต้น ซึ่งผู้ร่วมวงเสวนาก็ได้ร่วมกันตอบคำถามแก่ผู้เข้าร่วมรับฟังการเสวนาจนเกิดความเข้าใจที่ตรงกันที่สุดในที่สุด

จากนั้น คุณนิติธร ธนัญญา เจ้าหน้าที่จากสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) และนายธวัชชัย ผู้รับผิดชอบโครงการธรรมนูญสุขภาพฯ ก็ได้มากล่าวสรุปบนเวทีอีกครั้ง โดยคุณนิติธร กล่าวว่า ธรรมนูญสุขภาพตำบลริมปิงเป็นธรรมนูญสุขภาพฯ ที่มีเอกลักษณ์และมีความทันสมัย คือมีการคืนข้อมูลให้กับชุมชน มีมาตรการทางสังคม มีการคิดถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในสังคม และสิ่งที่น่าภาคภูมิใจก็คือ ทุก

ภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ท้องถิ่น และภาคประชาชน ต่างก็ให้ความสำคัญในการจัดทำธรรมนูญสุขภาพฯ เป็นอย่างมาก

ส่วนคุณธวัชชัย ได้กล่าวว่า ธรรมนูญสุขภาพฯ คือเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนงานด้านสุขภาพที่มีความท้าทายเป็นอย่างมาก แต่ทั้งนี้ตนเองก็มีความเชื่อว่า คนริมฝั่งจะสามารถทำได้สำเร็จ โดยไม่ทอดทิ้ง

ภายหลังจากเสร็จสิ้นเวทีรับฟังความคิดเห็นการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพตำบลริมฝั่งแล้ว คณะอนุกรรมการร่างฯ ก็ได้มีการปรับปรุงร่างธรรมนูญสุขภาพฯ อีกครั้ง เพื่อให้ร่างธรรมนูญสุขภาพฯ มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยได้มีการเพิ่มประเด็นนมแม่ ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้จากการทำโครงการตำบลนมแม่เพื่อสายใยรักแห่งครอบครัว ลงไปในหมวดที่ 3 ข้อที่ 20 โดยระบุว่า “คนตำบลริมฝั่ง ควรเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เพียงอย่างเดียวจนถึง 6 เดือน และควรให้ลูกได้รับนมแม่ร่วมกับอาหารตามวัยจนถึง 2 ปี”

นอกจากนี้ยังได้มีการเพิ่มบทสดมภ์ลงไปท้ายเล่ม เพื่อให้ธรรมนูญสุขภาพมีประโยชน์มากขึ้นสามารถเป็นได้ทั้งบันทึกข้อตกลงร่วมกันของชุมชนในการสร้างสุขภาพ และยังเป็นหนังสือสดมภ์ที่ช่วยเสริมสร้างสุขภาพจิตให้กับประชาชนได้อีกด้วย

“พอดีมีคนพูดขึ้นมาว่าทำอะไรชาวบ้านจึงจะหยิบธรรมนูญสุขภาพฯ ขึ้นมาใช้บ่อยๆ ท่านพระครูก็เลยเสนอให้ใส่บทสดมภ์ลงไป พอมีบทสดมภ์ ธรรมนูญสุขภาพฯ ก็จะเป็นเสมือนของศักดิ์สิทธิ์ ชาวบ้านจะไม่กล้าปล่อยให้เป็นฝุ่น พอถึงวันพระเขาก็จะหยิบขึ้นมาอ่านบทสดมภ์ แล้วก็อาจจะอ่านธรรมนูญสุขภาพฯ บ้าง นี่เป็นกุศโลบายหนึ่งที่จะช่วยให้ชาวบ้านไม่ลืมธรรมนูญสุขภาพฯ แล้วเขาก็จะได้หยิบมาใช้อยู่เรื่อยๆ” จันทรรัตน์ นาคทอง หัวหน้ากลุ่มงานสุขศึกษาและส่งเสริมสุขภาพ รพ.ลำพูน หนึ่งในคณะกรรมการสำนักธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพตำบลริมฝั่ง กล่าว

เมื่อปรับปรุงร่างจนครบถ้วนสมบูรณ์ได้เป็น “ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพตำบลริมปิง” ที่มีเนื้อหาสาระข้อตกลงของชุมชนทั้งสิ้น 12 หมวด 57 ข้อแล้ว คณะทำงานฯ ก็ได้มีการลงนามบันทึกข้อตกลงร่วมกันในการขับเคลื่อนงานธรรมนูญสุขภาพฯ โดยมีพระครูภักตติคุณ เจ้าคณะตำบลริมปิง เป็นประธานลงนาม และมีผู้เข้าร่วมลงนามจากหน่วยงานและองค์กรชุมชนต่างๆ ประกอบด้วย เทศบาลตำบลริมปิง, สภาเทศบาลตำบลริมปิง, รพ.สต.ริมปิง, กำนันตำบลริมปิง และชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขตำบลริมปิง โดยมีสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) และโรงพยาบาลลำพูน เป็นพยานในการลงนามในครั้งนี้ จากนั้นจึงได้มีการแถลงข่าวและ ประกาศใช้ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพตำบลริมปิง อย่างเป็นทางการ ในวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2554 ก่อนที่จะมีการแจกจ่ายเล่มธรรมนูญสุขภาพฯ ให้กับประชาชนตำบลริมปิง ทุกครัวเรือนในลำดับต่อไป

“เรามีการแจกธรรมนูญสุขภาพให้ทุกครัวเรือน และเวลาที่เราไปทำแผนของเทศบาล เราก็จะบอกกับชาวบ้านทุกคนที่จะเขียนโครงการมานำเสนอเทศบาลฯ ว่าทุกโครงการจะต้องสอดคล้องกับธรรมนูญสุขภาพฯ ถ้าไม่สอดคล้อง ผู้บริหารท้องถิ่นหรือฝ่ายนิติบัญญัติจะนำโครงการนั้นไว้พิจารณาภายหลัง โดยจะให้ความสำคัญกับโครงการที่สอดคล้องกับธรรมนูญสุขภาพฯ ก่อน” คุณจันทวรรณ อุณจะนำ ปลัดเทศบาลตำบลริมปิง กล่าว

นอกจากการแจกจ่ายเล่มธรรมนูญสุขภาพฯ แล้ว คณะทำงานฯ ยังได้มีการจัดทำเว็บไซต์ธรรมนูญสุขภาพฯ เพื่อให้บุคคลที่สนใจได้เข้าศึกษาและติดตามข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับ “ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพตำบลริมปิง” ได้ที่ www.rimpring.org และ www.rimpringhealth charter.org

พ่อจะชอบบอกเล่าเรื่องราวการปรับเปลี่ยน
พฤติกรรมสุขภาพ เพราะพ่อเคยประสบกับ
ปัญหาสุขภาพมาแล้ว ดังนั้นเวลาไปงานศพ
งานอะไรพ่อจะพูดอยู่เสมอว่า ทุกคนต้อง
ห่วงสุขภาพนะ ถ้าท่านไม่ห่วงสุขภาพ
ท่านจะอยู่ในโลกนี้ อยู่กับพี่น้อง อยู่กับลูก
อยู่กับหลาน อยู่กับวงศาคณาญาติได้ไม่นาน
ซึ่งการปฏิบัติตัวให้มีสุขภาพดี ในธรรมนุญสุขภาพฯ
เขาก็มีบอก ถ้าใครทำตามมันก็จะส่งผลดีต่อสุขภาพ

ทองอินทร์ วงศ์จันเสื่อ
กำนันตำบลริมปิง
และกำนันยอดเยี่ยมแห่บทองคำ
ประจำปี พ.ศ. 2555

ບາດສື່ອນ : ຮຽນບູກຼາວ່າດ້ວຍ
ຮະບົບສຸບກາພ

ທຳບລຣົບປັງ

หลังจากที่มีการประกาศใช้ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพตำบลริมปิงแล้ว ธรรมนูญสุขภาพฯ ก็ถูกนำไปใช้เป็นกรอบในการวางแผนพัฒนา 3 ปี และเทศบาลฯ รายจ่ายประจำปี 2555 ของเทศบาลตำบลริมปิง และในขณะเดียวกัน ก็ถูกนำมาใช้เป็น ข้ออ้างอิงของเทศบาลตำบลริมปิงในการไม่อนุญาตให้ชาวบ้านสร้างโรงงานสุราขึ้นใน ชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากการสร้างโรงงานสุราขัดกับเจตนารมณ์ของธรรมนูญสุขภาพฯ

นอกจากนี้ ธรรมนูญสุขภาพฯ ยังถูกนำมาใช้เป็นกรอบในการบริหารจัดการ กองทุนหลักประกันสุขภาพตำบลริมปิง และใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงในการขอรับการ สนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เช่น โครงการตำบลนมแม่ โครงการตำบลสุขภาพะ เป็นต้น

นับตั้งแต่มีการประกาศใช้ธรรมนูญสุขภาพฯ ในวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2554 เป็นต้นมา ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น ภาคประชาชน และหน่วยงานต่างๆ ในชุมชนก็ ได้เริ่มต้นขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพฯ อย่างจริงจัง จนทำให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรมต่างๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“โครงการแม่หญิงฮิมปัง อ่างงาม ต๋ามวัย ใส่ใจสุขภาพ” ผลิตผลจากกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบลฮิมปัง ภายใต้ระบบธรรมาภิบาลสุขภาพฯ

“โครงการแม่หญิงฮิมปัง อ่างงาม ต๋ามวัย ใส่ใจสุขภาพ” เป็นโครงการนำร่อง ที่เกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของชาวบ้านตำบลฮิมปังที่เสี่ยงต่อโรคอ้วน ที่จัดขึ้น ในปี พ.ศ. 2554 และ ปี พ.ศ. 2555 โดยมีที่มาจากการที่ รพ.สต.ฮิมปัง พบว่า ผู้หญิงตำบลฮิมปังที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปี ขึ้นไป มีดัชนีมวลกายที่เกินมาตรฐานอยู่จำนวน หนึ่ง จึงได้เสนอให้คณะกรรมการสำนักธรรมนูญสุขภาพทำโครงการนี้ ประกอบกับ สำนักธรรมนูญสุขภาพมีแนวคิดที่จะขับเคลื่อนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของ ประชาชน ตามธรรมนูญสุขภาพฯ หมวดที่ 3 ข้อที่ 19 ที่ระบุว่า “คนตำบลฮิมปัง ควรกินอาหารหลากหลายชนิดมากที่สุดให้ครบ 5 หมู่ หลีกเลี่ยงอาหารประเภท ไขมันและแป้งในปริมาณที่มากเกินไป ควรเน้นอาหารประเภทผักผลไม้ให้มากขึ้น และหันมาปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคในครัวเรือน”

และข้อที่ 21 ที่ระบุว่า “คนตำบลฮิมปัง ควรออกกำลังกายสม่ำเสมอครั้งละ 30 นาที อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 วัน”

นอกจากนี้ ทางกระทรวงสาธารณสุขก็ได้มีนโยบาย “โครงการหญิงไทย สวยสมวัย ใส่ใจสุขภาพ” ออกมาในขณะนั้นพอดี ทางคณะกรรมการสำนักธรรมนูญ สุขภาพฯ จึงได้เล็งเห็นว่า ควรจะมีการขับเคลื่อนประเด็นนี้ในตำบลฮิมปัง จึงได้เขียน โครงการนี้ขึ้นมาขอรับงบประมาณสนับสนุนจากทางกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล ฮิมปัง เพื่อนำเงินมาจัดกิจกรรมรณรงค์ให้ผู้หญิงในชุมชนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงต่อโรคอ้วน หันมาสนใจการออกกำลังกายและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกินให้เหมาะสม โดย ได้เชิญชนกลุ่มเป้าหมายมาเข้าร่วมการอบรมเรื่องอาหารการกินกับนักโภชนาการ จากโรงพยาบาลลำพูน เพื่อเรียนรู้การกินอาหารอย่างถูกวิธี และรับคำแนะนำเรื่อง การออกกำลังกายอย่างเหมาะสม

“**ป้าตุ้ย**” ลดาวรรณ ธรรมจารวัฒน์ หนึ่งในผู้เข้าร่วมโครงการฯ ปี พ.ศ. 2554 เล่าให้ฟังว่า หลังจากที่ได้รับการอบรม และนำความรู้ด้านโภชนาการไปปฏิบัติตามคำแนะนำอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งออกกำลังกายด้วยการเดินแอโรบิกและเล่นฮูล่าฮูปเป็นประจำ ได้ทำให้น้ำหนักของป้าตุ้ยและเพื่อนๆ ลดลงไปได้เฉลี่ยคนละประมาณ 3 กิโลกรัม

“เราทำตามที่นักโภชนาการบอก คือเขาจะสอนว่าในหนึ่งมื้อควรกินอาหารกี่กิโลแคลอรี แล้วก็แนะนำว่าเวลาทำอาหารประเภทผัดไม่ควรใส่น้ำมันพืชเกินหนึ่งช้อนชา ให้กินข้าวเหนียวไม่เกิน 5 คำหรือ 10 คำ คือให้กินแต่พอดี ไม่ให้กินมากเกินไป และให้เคี้ยวข้าวช้าๆ ให้ลดอาหารประเภทหวาน มัน เค็ม นอกจากนี้ เขายังสอนให้รู้จักเทคนิค สะกิด สะกด สกัด ...สะกิดก็คือ เวลาเพื่อนเรากินอะไรเข้าไปมากก็ต้องช่วยกันสะกิดให้กินน้อยๆ หน่อย สะกดก็คือสะกดใจให้กินของที่ชอบน้อยลง สะกดก็คือให้ลดการกินอาหารหวาน มัน เค็มลงมาน้อย เช่นจากที่เคยกินปาห่องโก๋ครึ่งละ 2 ตัว ก็ให้ลดลงเหลือครึ่งละครึ่งตัว แล้วเราก็จะมีการทำหนังสือสัญญาร่วมกันกับเพื่อนคู่หูของเราว่า เราจะลดน้ำหนักให้ได้ เช่นป้าตุ้ยไปกับลูก ป้าตุ้ยก็จะทำหนังสือสัญญากับลูกว่าป้าตุ้ยจะลดน้ำหนักให้ได้ จากนั้นก็จะมีการเซ็นกำกับรับรองว่าเราจะต้องลดน้ำหนักให้ได้ตามที่สัญญา” ป้าตุ้ย กล่าว

ความสำเร็จของโครงการนี้คือ นอกจากผู้เข้าร่วมโครงการฯ จะสามารถนำความรู้และคำแนะนำที่ได้จากโครงการไปใช้จนเกิดผลแล้ว ยังมีการต่อยอดโครงการโดยการทำโครงการปี 2 เพื่อขยายสมาชิกโครงการให้เพิ่มขึ้น จากเดิม 30 คน เป็น 60 คน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเพิ่มจำนวนคนในตำบลริมปิงที่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพได้มากขึ้นถึง 1 เท่าตัว

และนอกจากโครงการนี้แล้ว ตำบลริมปิงก็ยังมีโครงการอื่นๆ อีกมากมายที่สอดคล้องกับธรรมนูญสุขภาพ และได้รับการสนับสนุนจากกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบลริมปิง เช่น โครงการเฝ้าระวังโรคเบาหวาน/ความดันโลหิตสูง, โครงการแม่บ้านตำบลริมปิงร่วมมือร่วมใจปรุงอาหารปลอดภัย, โครงการเด็กไทยบริโภคดี ชีวิตปลอดภัย, โครงการกินดีอยู่ดีมีอายุยืนยาว, โครงการตลาดสดน่าซื้อ, โครงการสุขภาพดีเริ่มที่

บ้าน, โครงการสุขภาพจิตดีเริ่มที่ครอบครัว, และโครงการงดเหล้าเข้าพรรษา เป็นต้น โดยทุกโครงการล้วนเป็นตัวแปรสำคัญในการขับเคลื่อนงานธรรมนูญสุขภาพฯ ไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรมทั้งสิ้น

บูรณาการงานธรรมนูญสุขภาพฯ ร่วมกับโครงการตำบลแม่

ย้อนกลับไปในช่วงที่คณะกรรมการร่างธรรมนูญสุขภาพฯ กำลังดำเนินการปรับปรุงร่างธรรมนูญสุขภาพฯ ก่อนที่จะมีการประกาศใช้นั้น เรื่องราวดีๆ ก็ได้เกิดขึ้นในตำบลริมปิง เมื่อตำบลริมปิงได้รับการคัดเลือกให้เป็น “ตำบลนมแม่ต้นแบบระดับประเทศ” ของภาคเหนือ (1 ใน 5 ตำบลนมแม่ต้นแบบระดับประเทศ) และได้เริ่มต้นจัดทำ “โครงการตำบลนมแม่ เพื่อสายใยรักแห่งครอบครัว” ซึ่งเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระดำริ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศรีรัศมิ์ พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2553 โดยได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนตำบลนมแม่ตำบลริมปิงซึ่งมาจากหลากหลายภาคส่วนในเดือนพฤศจิกายน จากนั้นจึงได้เริ่มต้นขับเคลื่อนโครงการอย่างจริงจัง โดยการจัดทำแผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์ และจัดเวทีประชาคมตำบลนมแม่ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดข้อตกลงการขับเคลื่อนตำบลนมแม่ รวมทั้งกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการขับเคลื่อนตำบลนมแม่ฯ และกำหนดกิจกรรมในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ภายในชุมชนร่วมกัน

ซึ่งในระหว่างนั้นเอง ชุมชนได้มีความเห็นร่วมกันว่า ควรบรรจุเนื้อหาประเด็นการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน ลงไปในธรรมนูญสุขภาพฯ เพื่อเป็นการตอกย้ำให้ประชาชนตระหนักถึงการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ดังนั้นคณะกรรมการร่างฯ จึงได้บรรจุประเด็นนี้ลงไปในธรรมนูญสุขภาพฯ หมวดที่ 3 ข้อที่ 20 โดยระบุว่า “คนตำบลริมปิง ควรเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เพียงอย่างเดียวจนถึง 6 เดือน และควรให้ลูกได้รับนมแม่ร่วมกับอาหารตามวัยจนถึง 2 ปี” เพื่อให้ประชาชนตำบลริมปิงและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเล็งเห็นความสำคัญ และร่วมกันส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างพร้อมเพรียงทั่วทั้งตำบล

“โครงการตำบลนมแม่ นับว่าเป็นโครงการที่ได้ช่วยหนุนเสริมธรรมนูญสุขภาพฯ ให้มีชีวิต เพราะถ้าเอ่ยถึง ตำบลนมแม่ ก็ต้องเอ่ยถึงธรรมนูญสุขภาพฯ ไปพร้อมๆ กัน เหมือนแฝดคนละฝา ที่มีที่มาต่างกัน แต่มีเป้าหมายเดียวกัน” คุณธวัชชัย กันทะวันนา ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลริมปิง กล่าว

หลังจากที่บรรจุประเด็นการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ลงในธรรมนูญสุขภาพฯ แล้ว โครงการตำบลนมแม่ก็ได้เริ่มเดินหน้าขับเคลื่อนกิจกรรมอย่างต่อเนื่องอีกครั้ง ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการพัฒนาาระบบฐานข้อมูลด้านอนามัยแม่และเด็ก, กิจกรรมการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสู่ “โรงเรียนนมแม่” ซึ่งจะมีกิจกรรมย่อยอื่นๆ อีกมากมายเช่น โครงการโรงเรียนพ่อ-แม่, โครงการโรงเรียนป้ออัยแม่อัย, โครงการอบรม อสม. เชี่ยวชาญนมแม่, โครงการอบรมดีเจน้อยนมแม่ เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีการจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาการทำงาน และมีกิจกรรมรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ในชุมชน เช่น การจัดรายการเสียงตามสาย, การประชาสัมพันธ์ผ่านวิทยุชุมชน, การจัดรถเคลื่อนที่ประชาสัมพันธ์นมแม่ และการจัดกิจกรรมรณรงค์ปั่นจักรยานเคาะประตูให้ความรู้นมแม่ เป็นต้น

กิจกรรมที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งก็คือ “การสรรหาปราชญ์นมแม่คนแรกของประเทศไทย” ซึ่งการสรรหาในครั้งนี้ชาวบ้านในชุมชนได้มีความเห็นตรงกันให้ นายสมศักดิ์ ดวงวรรณ อสม. และแพทย์ประจำตำบลริมปิง ทำหน้าที่เป็น “ปราชญ์นมแม่ตำบลริมปิง” เนื่องจากมีความสามารถและมีผลงานเป็นที่ยอมรับ เป็นผู้ที่มีความรู้ มีความเป็นจิตอาสา และมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชนมาโดยตลอด

“การเป็นปราชญ์นมแม่ มีหน้าที่ที่สำคัญคือ ต้องค้นหาหญิงตั้งครรภ์และแม่หลังคลอดในชุมชนเพื่อเก็บข้อมูลสำหรับทำฐานข้อมูลในระดับหมู่บ้านและระดับตำบล และต้องติดตามเยี่ยมบ้านแม่หลังคลอดเพื่อให้คำแนะนำเรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และการดูแลสุขภาพอนามัยแม่และเด็ก นอกจากนี้ยังต้องมีการประสานงานกับภาคีเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือแม่หลังคลอดในเรื่องอื่นๆ เช่นการหางานทำหลังคลอด

เป็นต้น ซึ่งเราจะทำหน้าที่ประสานไปที่เทศบาล เพื่อให้เทศบาลประสานงานไปที่
พมจ. อีกที” คุณสมศักดิ์ ปรากฏณ์แม่ กล่าว

นอกจากนี้ คุณสมศักดิ์ยังได้อธิบายการทำงานเพิ่มเติมว่า ปรากฏณ์แม่จะต้องทำตารางกำหนดการคลอดของหญิงตั้งครรภ์ในชุมชนทุกคน และจะต้องให้เบอร์โทรศัพท์กับหญิงตั้งครรภ์เอาไว้ เพื่อให้ญาติโทรมาแจ้งเมื่อมีการคลอดลูก เนื่องจากกำหนดการคลอดที่แจ้งไว้อาจมีการคลาดเคลื่อน และปรากฏณ์แม่จะต้องติดตามเยี่ยมแม่หลังคลอดที่โรงพยาบาลหลังคลอด, เยี่ยม 7 วันหลังคลอด, เยี่ยม 2 สัปดาห์หลังคลอด และจากนั้นจะมีการเยี่ยมทุกเดือนจนครบ 6 เดือน เพื่อแนะนำและส่งเสริมให้แม่หลังคลอดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้นานานที่สุด พร้อมทั้งเก็บข้อมูลสถิติการให้นมแม่ว่าให้ครบทั้ง 6 เดือนหรือไม่ ถ้าหากไม่ครบมีสาเหตุมาจากอะไร และให้นมแม่นานกี่เดือน

“เป้าหมายของเราคือการทำให้แม่หลังคลอดให้นมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน 100 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งสถิติของเราตอนนี้ทำได้ 82 เปอร์เซ็นต์แล้ว และเรายังต้องรณรงค์

อย่างนี้ต่อไปเรื่อยๆ นอกจากนี้เรายังมีการแจกถุงเก็บน้ำนมให้แก่แม่หลังคลอด เพื่อกระตุ้นให้แม่หลังคลอดให้นมแม่กับลูกให้นานที่สุด ซึ่งถ้าหากเขาใช้หมดแล้ว เขาสามารถไปหาซื้อเพิ่มเติมได้ที่ รพ.สต. ซึ่งที่นี่จะขายถูกกว่าที่อื่นเกือบ 50 เปอร์เซ็นต์ ทำให้คุณแม่สามารถประหยัดเงินไปได้อีกทาง” คุณสมศักดิ์ กล่าว

ผลจากการดำเนินงานในช่วงที่ผ่านมาพบว่ามีเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นภายในตำบลริมปิงเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็น ชุมชนมีแผนการขับเคลื่อนตำบลนมแม่ที่สอดคล้องกับแผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์ตำบลนมแม่, มีการเฝ้าระวังนมผสมในชุมชน, มีการเยี่ยมชุมชนแบบบูรณาการ, เกิดความรักความเข้าใจกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว, รพ.สต. มีการจัดตั้งคลินิกนมแม่, เจ้าหน้าที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพทางด้านการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และมีการพัฒนาระบบการเยี่ยมบ้านแม่หลังคลอดโดยการมีส่วนร่วมของ อสม. เชี่ยวชาญนมแม่, มีการจัดมนมแม่ในสำนักงานเทศบาลตำบลริมปิง และที่สำคัญคือสถิติการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของแม่หลังคลอดในตำบลริมปิงเพิ่มขึ้น จากเดิมที่มีการสำรวจไว้ในปี พ.ศ. 2553 ร้อยละ 52.38 เพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 82 ในปี พ.ศ. 2555

เกษตรปลอดภัยสู่ครัวโรงพยาบาล

นับตั้งแต่เทศบาลตำบลริมปิงมีการดำเนินงาน “โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานในชุมชน” โดยได้รับการสนับสนุนจาก แผนงานพัฒนาคุณภาพชีวิต แรงงานนอกระบบ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ในปี พ.ศ. 2554 เป็นต้นมา เทศบาลตำบลริมปิงร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองลำพูน ก็ได้มีการรณรงค์และส่งเสริมให้เกษตรกรภายในตำบลริมปิง หันมาปลูกผักปลอดสารพิษ กันถ้วนหน้า โดยการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น การอบรมอาชีพอนามัยกลุ่มเกษตรกร ตำบลริมปิง และการตรวจหาสารพิษตกค้างในเลือดเพื่อเฝ้าระวังสารพิษในร่างกาย ของเกษตรกร เป็นต้น จนกระทั่งมีการรวมกลุ่ม “เกษตรปลอดภัย” ขึ้นในตำบลริมปิง ประกอบกับโครงการตำบลนมแม่ได้มีการส่งเสริมให้ครอบครัวในตำบลริมปิงหันมา ปลูกผักปลอดสารพิษ จึงทำให้คุณเอนก นันทพงษ์ ประธานกลุ่มผู้ปลูกผักปลอดสารพิษ หมู่ที่ 8 และชาวเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษในตำบลริมปิง เกิดความคิดที่จะรวม กลุ่มกันขายผักปลอดสารพิษในตำบล จึงได้นำความคิดนี้ไปเสนอในเวทีการพูดคุย ของเทศบาลตำบลริมปิง, สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองลำพูน และโรงพยาบาลลำพูน จนกระทั่งได้ข้อสรุปร่วมกันว่า โรงพยาบาลลำพูนจะส่งเสริมกลุ่มเกษตรปลอดภัยโดย การรับซื้อผักพื้นบ้านปลอดสารพิษตามฤดูกาล เช่น ผักบุ้ง, สายบัว, มะเขือพวง, ถั่ว ผักยาว, ตำลึง, ผักปลิง, ผักหวานบ้าน และดอกแค เป็นต้น มาเป็นวัตถุดิบสำคัญในการ ประชุมอาหารให้กับผู้ป่วยในโรงพยาบาลลำพูน และได้อนุญาตให้กลุ่มเกษตรปลอดภัยนำ ผักพื้นบ้านปลอดสารพิษมาจำหน่ายให้กับบุคลากรและญาติของผู้ป่วยในโรงพยาบาล ลำพูนได้ทุกวันจันทร์และพุธ โดยมีข้อตกลงร่วมกันว่าผักที่จะนำมาส่งโรงพยาบาล และ ผักที่จะนำมาวางขายในโรงพยาบาลนั้น จะต้องเป็นผักที่ได้รับการสุ่มตรวจสอบสารพิษและ ได้รับการรับรองจากสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร (สวพ.) กรมวิชาการเกษตร นอกจากนี้ กลุ่มเกษตรปลอดภัยก็จะต้องได้รับการจดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ก่อน จึงจะสามารถนำผักเข้ามาขายในโรงพยาบาลลำพูนได้

“หลังจากที่กลุ่มเกษตรปลอดภัยได้ไปรับรองจาก สวพ.กรมวิชาการเกษตร และได้จดทะเบียนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแล้ว โรงพยาบาลก็มีความเชื่อมั่นในการรับ ซื้อผักปลอดสารพิษจากชาวบ้านมาปรุงเป็นอาหารให้กับผู้ป่วย ส่วนทางเทศบาลก็จะ

สามารถนำประเด็นเกษตรปลอดภัยเข้าไปบรรจุในแผน 3 ปี เพื่อสนับสนุนงบประมาณในการทำศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล สำหรับให้ความรู้เรื่องการผลิตปุ๋ยชีวภาพ หรือน้ำหมักชีวภาพ ให้แก่เกษตรกรกลุ่มนี้ได้ โดยมีสำนักงานเกษตรอำเภอเป็นผู้ให้การสนับสนุนทางด้านวิชาการ” คุณนิตยา ประเสริฐวิทยากิจ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองลำพูน กล่าว

กิจกรรมการขายผักปลอดสารพิษในโรงพยาบาลที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น นอกจากจะเป็นการต่อยอด โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานในชุมชน และโครงการตำบลนมแม่แล้ว ยังเป็นการเดินตามกรอบแนวทางของธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพตำบลริมปิง ที่ได้มีการระบุไว้ในหมวดที่ 9 ข้อที่ 48 ว่า “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น / หน่วยงานรัฐ / ภาคเอกชน สนับสนุนองค์ความรู้บุคคล ครอบครัว กลุ่มจัดตั้งตามภารกิจ เกษตรอินทรีย์ปลอดภัยจากสารพิษ ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง” อีกด้วย

ส่วนผลที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรมในครั้งนี้ ไม่เพียงแต่จะช่วยให้เกษตรกร “กลุ่มเกษตรปลอดภัย” มีรายได้จากการขายผักปลอดสารพิษ โดยที่ไม่ต้องเสี่ยงกับปัญหาสุขภาพที่เกิดจากการใช้สารเคมีในการทำเกษตร แต่ยังเป็นการช่วยให้ผู้ป่วย, บุคลากรในโรงพยาบาล รวมไปถึงญาติผู้ป่วย และประชาชนทั่วไป ทั้งในตำบลริมปิง และตำบลในเมือง มีโอกาสรับประทานพืชผักปลอดจากสารพิษที่ปลอดภัยต่อสุขภาพร่างกาย ซึ่งตรงตามเจตนารมณ์ของธรรมนูญสุขภาพหมวดที่ 3 ข้อที่ 24 ที่ได้ระบุไว้ว่า “คนตำบลริมปิง ควรหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยงที่จะทำให้เกิดโรคต่างๆ เช่น หลีกเลี่ยงการกินอาหารที่มีไขมันสูง ลดการกินอาหารรสจัด ไม่กินอาหารที่สุกๆ ดิบๆ หรืออาหารที่มีสารปนเปื้อน” ด้วย

ก้าวสู่การเป็นตำบลสุขภาพะ

“โครงการตำบลสุขภาพะ” เกิดขึ้นจากการที่เทศบาลตำบลริมปิง คณะกรรมการสำนักธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพตำบลริมปิง และภาคีเครือข่าย เล็งเห็นว่าชุมชนควรจะมีจัดการระบบสุขภาพของชุมชน เพื่อมุ่งสู่การมี “อายุมัน ขวัญยืน” ตามเจตนารมณ์ของธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพตำบลริมปิง จึงได้มีการนำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพตำบลริมปิงไปอ้างอิงเพื่อขอรับการสนับสนุนจาก สสส. ในการดำเนินโครงการตำบลสุขภาพะ เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้สุขภาพะภายในชุมชน โดยการนำทุนทางสังคมมากระดับเป็นแหล่งเรียนรู้ตำบลสุขภาพะ

“เป้าหมายของธรรมนูญสุขภาพฯ คือ การมีอายุมัน ขวัญยืน ซึ่งในทุกปีผมจะต้องออกแบบให้มีแผนงานหรือโครงการ ที่ได้ช่วยสร้างกระแสของธรรมนูญสุขภาพฯ ให้มีชีวิต ไม่ให้เลือนลางหายไปกับกาลเวลา จึงได้นำเสนอผู้บริหารเพื่อเข้าร่วมโครงการตำบลสุขภาพะกับเทศบาลตำบลเชิงดอย จังหวัดเชียงใหม่ เพราะทิศทางและเป้าหมายของโครงการตำบลสุขภาพะและธรรมนูญสุขภาพฯ เป็นเป้าหมายเดียวกัน” คุณวัชรชัย กันทะวันนา กล่าว

สำหรับการขับเคลื่อนตำบลสุขภาวะในช่วงที่ผ่านมา นั้น เทศบาลตำบลริมปิง ได้มีการจัดเวทีประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้นักวิชาการและตัวแทนชุมชนเข้าร่วม กิจกรรมทบทวนองค์ความรู้ที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ดูงานตำบลสุขภาวะ ของ เทศบาลตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้มา เป็นพื้นฐานในการสร้างแหล่งเรียนรู้ตำบลสุขภาวะในตำบลริมปิง ในวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2555

และในวันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2555 เทศบาลตำบลริมปิงก็ได้มีการจัดประชุม อีกครั้ง เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจกับตัวแทนชุมชนในการดำเนินโครงการตำบลสุขภาวะ พร้อมทั้งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานที่มาจากภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน

ต่อมาในวันที่ 25-26 ตุลาคม พ.ศ. 2555 เทศบาลตำบลริมปิงก็ได้มีการจัด ประชุมเพื่อทำแผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์ ในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน โครงการตำบลสุขภาวะร่วมกัน ก่อนที่จะมีการนำเสนอผลการจัดทำแผนที่ทางเดิน ยุทธศาสตร์ในวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2556

และล่าสุดเทศบาลตำบลริมปิงและภาคีเครือข่าย ก็ได้มีการจัดการประชุม เพื่อหาจุดเด่นหรือของดีในตำบลริมปิงร่วมกัน เพื่อเตรียมข้อมูลไว้สำหรับนำเสนอต่อ ทาง สสส. ก่อนที่ สสส. จะทำการคัดเลือกแหล่งเรียนรู้ตำบลสุขภาวะตำบลริมปิง ที่จะ ใช้ในการขับเคลื่อนโครงการตำบลสุขภาวะอย่างเป็นรูปธรรมต่อไปในอนาคต

“ช่วงนี้อยู่ในระหว่างการเก็บข้อมูลของดีหรือทุนทางสังคมที่มีอยู่ในตำบล ริมปิง ที่สามารถยกระดับให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของคนตำบลริมปิงและผู้สนใจทั่วไป เปรียบเหมือนกับการสร้างตัวละครเพิ่มเติมของหนังชีวิตเรื่องธรรมนูญสุขภาพฯ ให้มี คนเก่งอยู่ในเนื้อเรื่องมากขึ้น สร้างสีสันมากขึ้น ซึ่งก็จะทำให้เกิดการขับเคลื่อนธรรมนูญ สุขภาพแบบมีชีวิตอย่างต่อเนื่อง” คุณธวัชชัย กล่าว

ข้อสรุปแหล่งเรียนรู้ตำบลสุขภาวะทั้ง 8 ระบบ 52 แหล่ง สำหรับนำเสนอ
ต่อ สสส. มีดังต่อไปนี้ (ข้อมูลล่าสุดในเดือนมกราคม พ.ศ. 2556)

1. ระบบการบริหารจัดการตำบล

- ศาลาสร้างสุข
- การบริหารจัดการตำบล
- ศูนย์ต่อต้านยาเสพติด
- ศูนย์เฝ้าระวังและป้องกันบรรเทาสาธารณภัย
- ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและให้คำปรึกษากฎหมายเยาวชนและครอบครัว
- ศูนย์ประสานงานร่วมเครือข่ายยุติธรรมชุมชนกระทรวงยุติธรรม

2. ระบบการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กเล็กและเยาวชน

- ศูนย์อนุรักษ์คนตรีพื้นเมือง “หอมพอน้อย” หมู่ที่ 6
- กลองสะบัดชัย หมู่ที่ 1
- รร.วัดศรีบังวัน
- สภาเด็กและเยาวชนตำบลริมปิง
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลฯ
- หน่วยอบรมประจำตำบล (อ.ป.ต.) สลากย้อม / บวชนครภาคฤดูร้อน /
สอนศาสนาวันอาทิตย์ / พาลูกงูหลานเข้าวัด
- ศูนย์พัฒนาเด็กและครอบครัว ตำบลริมปิง

3. ระบบเศรษฐกิจชุมชน

- กลุ่มพืชผักปลอดภัย หมู่ที่ 8
- น้ำดื่มชุมชน หมู่ที่ 6
- กลุ่มข้าวสาร หมู่ที่ 5
- โรงสีข้าวชุมชน หมู่ที่ 8
- กลุ่มเลี้ยงปลากระชัง หมู่ที่ 1
- สวนไม้ไทยพ้อเลี้ยงหมื่น

- กลุ่มเย็บผ้า หมู่ที่ 10
- กลุ่มลำไย
- กลุ่มข้าวเจ็๋อ

4. ระบบสุขภาพชุมชน

- ชมรม อสม. ตำบลริมปิง
- อาสาสมัครดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ (อผส.) / อาสาสมัครดูแลสุขภาพผู้พิการ (อพมก.)
- สำนักธรรมนูญสุขภาพตำบลริมปิง
- อาสาสมัครอาชีวอนามัย
- ประชาชนแม่ / อสม.เชี่ยวชาญชนมแม่
- ชมรมปั่นจักรยานตำบลริมปิง
- กลุ่มริมปิงรวมใจ
- แม่หญิงฮิมปิง ฮ้างาม ตำมวัย ใส่ใจสุขภาพ
- หมู่บ้านต้นแบบลดโรค หมู่ที่ 3

5. ระบบพัฒนาคุณภาพชีวิตและสวัสดิการชุมชน

- กองทุนสวัสดิการชุมชน
- ตำบลต้นแบบพัฒนาคุณภาพชีวิต
- สถาบันการเงินชุมชนตำบลริมปิง
- ตำบลนมแม่เพื่อสายใยรักๆ
- ชมรมสายใยรักแห่งครอบครัว / รร.ป่ออ้ายแม่อ้าย

6. ระบบภูมิปัญญาท้องถิ่น

- จักสาน
- อ้อยสอนหลาน (แต่ละโรงเรียน)
- แพทย์แผนไทย
- ฝึปปูย่า
- พิพิธภัณฑ์ชุมชน หมู่ที่ 6

7. ระบบเกษตรยั่งยืนและพลังงานทางเลือก

- กลุ่มเกษตรกรตำบลริมปิง (ทำสวน)
- ศูนย์บริการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร
- กลุ่มเกษตรกรทำนา
- กลุ่มอาสาสมัครพลังงานชุมชน (อสพน.)
- ศูนย์เกษตรธรรมชาติ (หมูหลุม หมู่ที่ 5)
- ศูนย์เศรษฐกิจ พอเพียง หมู่ที่ 8
- หมอดินอาสา
- กลุ่มเกษตร หมู่ที่ 9

8. ระบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- คุ่มต้นแบบ หมู่ที่ 6
- ธนาคารขยะ หมู่ที่ 7
- อควินพิทักษ์ลำเหมือง แก่เหมือง / แก่ฝาย

สำหรับภาพรวมของการขับเคลื่อนงานตำบลสุขภาวะ ของตำบลริมปิงในช่วงนี้ (เดือนมีนาคม พ.ศ. 2556) ถือว่าเป็นช่วงจังหวะที่กำลังรอข้อสรุปเรื่องการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารท้องถิ่นว่าจะเป็นคนเดิมหรือคนใหม่ ซึ่งหากเป็นผู้บริหารคนเดิมการขับเคลื่อนงานตำบลสุขภาวะก็จะสามารถเดินหน้าได้อย่างรวดเร็ว แต่ถ้าหากเป็นผู้บริหารคนใหม่ การขับเคลื่อนโครงการตำบลสุขภาวะก็อาจจะต้องมีการชะลอโครงการฯ ไว้ก่อน เพื่อรอดูแนวนโยบายของผู้บริหารคนใหม่สักระยะ

“บนเส้นทางการทำงานนั้น มันมีความท้าทายอยู่ตลอดเวลา เราต้องออกแบบวางแผน และปรับเปลี่ยนการทำงานไปตามสถานการณ์ ยิ่งในช่วงนี้เป็นช่วงที่ผู้บริหารหมดวาระ เรายังต้องคิดกลยุทธ์เพื่อรับมือกับผู้บริหารคนใหม่ว่าจะมีนโยบายการทำงานอย่างไร ซึ่งถ้าหากเป็นผู้บริหารคนเดิมก็จะสามารถเดินหน้าต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตามตอนนี้ธรรมนูญสุขภาพฯ มันได้เข้าไปอยู่ในกระแสของคนตำบลริมปิงเรียบร้อยแล้ว ถ้าหากจะมีการล้มก็คงจะล้มยาก แต่เราก็ต้องสร้างสีสันให้กับธรรมนูญสุขภาพฯ อยู่เสมอ โดยการทำให้ธรรมนูญสุขภาพฯ เข้าไปอยู่ในทุกๆ กิจกรรม ทุกๆ โครงการในตำบลริมปิง และเราเชื่อว่าโครงการตำบลสุขภาวะก็เป็นอีกโครงการหนึ่งที่จะช่วยสร้างกระแสชุมชน และช่วยให้ธรรมนูญสุขภาพฯ ได้มีชีวิตอย่างยั่งยืนต่อไป”
คุณธวัชชัย กล่าว

สามพลังชุมชนฐานภัยบุรี

จากการสำรวจข้อมูลการสูบบุหรี่ของประชาชนในตำบลริมปิง กว่า 5,837 คน ในช่วงเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม พ.ศ. 2555 พบว่ามีคนตำบลริมปิงสูบบุหรี่ทั้งสิ้น 310 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 5.91 ของจำนวนประชากรที่สำรวจ ส่วนใหญ่สูบเป็นประจำทุกวัน เฉลี่ยวันละ 6-10 มวนต่อวัน ทำให้เกิดผลเสียทางด้านสุขภาพทั้งต่อตนเองและคนรอบข้าง

ด้วยเหตุนี้ เทศบาลตำบลริมปิงจึงได้จัดทำ “โครงการสามพลังชุมชนท้องถิ่นตำบลริมปิงต้านภัยบุหรื” ขึ้น เพื่อขับเคลื่อนธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพตำบลริมปิง หมวดที่ 3 ข้อที่ 26 ที่ได้ระบุไว้ว่า “คนตำบลริมปิง ควรลด ละ เลิกอบายมุข เช่น บุหรี่

สุรา ยาเสพติด การพนัน และการลำโสอนทางเพศ ซึ่งเป็นภัยร้ายแรงที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพกายและจิตใจ”

โดยมีหัวใจสำคัญคือการรณรงค์ให้คนที่สูบบุหรี่หันมาเลิกสูบบุหรี่ ตามเจตนารมณ์ของธรรมนูญสุขภาพฯ ที่ต้องการให้คนในตำบลริมปิง มีอายุยืน ขวัญยืน โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ภายใต้การประสานงานของ ภาควิชาสุขศึกษาและพฤติกรรมศาสตร์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

กิจกรรมของโครงการสานพลังชุมชนท้องถิ่น ตำบลริมปิงต้านภัยบุหรี่ เริ่มต้นจากการอบรมแนวทางการดำเนินงานจากแผนสู่การปฏิบัติ ก่อนนำไปสู่การขับเคลื่อนโครงการอย่างเต็มกำลัง ด้วยการจัดการอบรม “เครือข่ายตำบลริมปิงสสสไร้ควันบุหรี่” ให้กับแกนนำ อสม. เพื่อทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้กับชาวบ้านที่ต้องการเลิกบุหรี่ ในวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2555 โดยความร่วมมือกันระหว่างเทศบาลตำบลริมปิง และภาคีเครือข่าย ซึ่งได้แก่โรงพยาบาลลำพูน, รพ.สต.ริมปิง และชมรม อสม. ตำบล

ริมปิง ซึ่งกิจกรรมในวันนั้น จะเน้นให้ อสม.กว่า 20 คนที่เข้าร่วมอบรม ได้รับความรู้ เรื่องพิษภัยของบุหรี ขั้นตอนการเลิกบุหรี และทักษะการชวนคนมาเข้าร่วมกิจกรรม ลด ละ เลิกบุหรี จากทีมวิทยากร ของโรงพยาบาลลำพูน

จากนั้นจึงได้มีการต่อยอดกิจกรรม โดยการทำค่าย “คนไร่คว้น...คุณทำได้” ในวันที่ 27 - 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2555 เพื่ออบรมให้ความรู้แก่ผู้ที่ต้องการเลิกบุหรี จำนวน 2 รุ่น รุ่นละ 100 คน รวมทั้งสิ้น 200 คน ซึ่งผู้เข้าร่วมค่ายจะได้รับการอบรม เทคนิคและขั้นตอนในการเลิกบุหรีจากวิทยากรโรงพยาบาลลำพูน และจะได้รับฟัง ประสบการณ์ต่างๆ จากผู้เข้าร่วมกิจกรรมในค่าย เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ ในการเลิก บุหรีอย่างจริงจังต่อไป

และในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2555 ที่ผ่านมา ชาวค่าย “คนไร่คว้น...คุณทำได้” ก็ได้มารวมตัวกันอีกครั้ง เพื่อปฏิญาณตน “ทำความดี เลิกบุหรี เพื่อพ่อ” ณ ลานกีฬาหน้าอาคารสำนักงานเทศบาลตำบลริมปิง เพื่อแสดงสปิริตความมุ่งมั่น ในการเลิกบุหรี และเพื่อสร้างสุขภาพที่ดีให้กับตนเอง

ต่อมาในวันที่ 7 - 11 ธันวาคม พ.ศ. 2555 เทศบาลตำบลริมปิงและภาคีเครือข่ายของโครงการฯ ก็ได้มีการจัด “เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ลด ละ เลิกบุหรี่ คนไร่ควน...คุณทำได้ เพื่อตัวคุณเองและคนที่คุณรัก” ณ จุดนัดหมายของหมู่บ้านทั้ง 10 หมู่บ้าน เพื่อเชิญชวนผู้สูบบุหรี่รายใหม่ที่ยากเลิกบุหรี่แต่ยังมีความลังเล ให้เข้ามาร่วมเป็นสมาชิกลด ละ เลิกบุหรี่ ซึ่งผลจากการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ ได้ทำให้มีผู้ที่ต้องการลด ละ เลิกบุหรี่โดยสมัครใจเพิ่มจำนวนขึ้นจากเดิม 25 คน เป็น 72 คน

และเพื่อให้สามารถสรุปผลการดำเนินงานในช่วงระยะเริ่มต้นโครงการได้ เทศบาลตำบลริมปิง และภาคีเครือข่ายโครงการฯ จึงได้มีการจัดกิจกรรมติดตามผลการลด ละ เลิกบุหรี่ เพื่อดูความคืบหน้าในการพยายามเลิกบุหรี่ของผู้เข้าร่วมโครงการฯ ในวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2556 ซึ่งผลจากการติดตามผลพบว่า มีผู้ที่สามารถเลิกบุหรี่ได้แล้ว จำนวนทั้งสิ้น 54 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2556) จากจำนวนผู้ที่ต้องการลด ละ เลิกบุหรี่ โดยสมัครใจ ทั้งสิ้น 72 คน ซึ่งก็นับว่าเป็นผลที่น่าพึงพอใจ แต่ทั้งนี้การดำเนินกิจกรรมของโครงการฯ ก็ยังคงดำเนินการต่อไปเรื่อยๆ จนกว่าจะสิ้นสุดโครงการในวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2556 ซึ่งเป็นวันงดสูบบุหรี่โลก โดยในวันนั้น เทศบาลตำบลริมปิงจะมีการมอบใบประกาศเกียรติคุณให้แก่ผู้ที่สามารถเลิกบุหรี่ได้ เพื่อให้ผู้เลิกบุหรี่เกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จครั้งนี้

“ก้านับกองอินทร์ วงศ์จันเสื่อ”

บุคคลต้นแบบของธรรมนูญสุขภาพฯ

หากกล่าวถึงชื่อบุคคลสำคัญในตำบลริมปิง “ก้านันทองอินทร์ วงศ์จันเสื่อ” ก้านันตำบลริมปิง คือหนึ่งในบุคคลสำคัญที่ได้ทำคุณประโยชน์ให้กับชุมชนมากมาย เป็นก้านันที่ได้รับตำแหน่งก้านันยอดเยี่ยมแห่งทองคำ ประจำปี พ.ศ. 2555 เป็นผู้ที่ให้ความสำคัญต่องานปราบปรามยาเสพติดในชุมชน และที่สำคัญก็คือเป็น “บุคคลต้นแบบของธรรมนูญสุขภาพฯ” ที่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของตนเองได้ จนสามารถนำเรื่องราวความสำเร็จไปบอกต่อให้ชาวบ้านได้รับรู้ถึงวิถีการปฏิบัติตนที่จะทำให้เกิดผลดีต่อสุขภาพได้อย่างภาคภูมิใจ

...ย้อนกลับไปในปี พ.ศ. 2551 กำนันทองอินทร์ต้องนอนพักรักษาอาการ
อัมพาตอยู่ 3 เดือน เพราะโรคหลอดเลือดในสมองตีบ

“ตอนแรกๆ กลับมาจากโรงพยาบาลเดินไม่ได้นะ แต่พ่อก็เชื่อมั่นว่าจะหาย
พอมายังบ้านก็ทำซักลอกแขนและขาอยู่ตลอดเวลา แล้วก็กินยาตามที่หมอสั่ง แล้วหมอก็
ยังสั่งให้ฟุ้งดกาแฟ เหล้า เบียร์ และบุหรี่ ให้กินแต่ผักกับปลา คือถ้าเราทำตามทีหมอสั่ง
นี่ดีที่สุด เพราะถ้าเราไม่ทำตามเราอาจเสียชีวิตได้ ที่นี้มีคนที่ป่วยแบบพ่อเสียชีวิต
ไป 2 คนแล้ว เพราะหมอเอายามาให้กินแล้วไม่กิน บอกว่ามันไม่เห็นผล แต่นอกจาก
กินยาแล้วเราก็ต้องออกกำลังกายด้วยนะ ไม่ใช่กินยาแล้วนอนอย่างเดียว ที่สำคัญคือ
จิตใจต้องเข้มแข็งมันคงอย่าไปเชื่อที่เขาบอกว่าเป็นอัมพาตแล้วไม่มีทางหาย เพราะคน
ที่เป็นแล้วไม่หายคือคนที่ไม่ปฏิบัติตามหมอสั่ง” กำนันทองอินทร์ กล่าว

การมีช่วงเวลาวิกฤตแห่งชีวิต ทำให้กำนันทองอินทร์สามารถปรับเปลี่ยน
พฤติกรรมของตัวเองได้อย่างถาวร โดยเริ่มต้นจากการทำจิตใจให้เข้มแข็ง มุ่งมั่นที่จะ
เปลี่ยนแปลงชีวิต เพื่อสร้างสุขภาพที่ดีให้กับตัวเอง กินยาตามที่หมอสั่ง ทำตามคำ
แนะนำของคุณหมอ และออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ จนกระทั่งหายป่วย และสามารถ
ใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุขในทุกวันนี้

“พ่อทำตามทีหมอสั่งอยู่ 5 เดือนกว่าๆ จากนั้นพ่อก็หายจากอาการอัมพาต
ตอนนี้พ่ออายุ 66 พ่อเลิกกินเหล้า เลิกสูบบุหรี่ เลิกกินกาแฟ เลิกกินของมัน เลิกทุกอย่าง
ที่ไม่ดีต่อสุขภาพ ซึ่งการเลิกของเหล่านี้นั้นไม่ยากเลย มันอยู่ที่ใจ คนเรากล้ามีความมุ่งมั่น
ที่จะดูแลสุขภาพ เราก็จะสามารถมีอายุยืน อยู่กับลูก อยู่กับหลาน และอยู่กับโลกไปได้
อีกนาน” กำนันทองอินทร์ กล่าว

ผลจากการที่มีจิตใจมุ่งมั่นต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพด้วยความ
ตั้งใจ ทำให้กำนันทองอินทร์มีสุขภาพที่แข็งแรงขึ้น และมีความมั่นใจที่จะบอกเล่า
ประสบการณ์การดูแลสุขภาพของตนเองให้ผู้อื่นได้รับทราบ โดยทุกครั้งทีกำนันไปเป็น
พิธีกรในงานแต่งงาน งานศพ หรืองานสำคัญอื่นๆ ในตำบล กำนันจะต้องบอกเล่า
เรื่องราวประสบการณ์การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและการดูแลสุขภาพของตนเองให้

ผู้เข้าร่วมงานได้รับฟังอยู่เสมอ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ที่ต้องการมีสุขภาพดี มีอายุยืน ขวัญยืน

“พ่อจะชอบบอกเล่าเรื่องราวการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ เพราะพ่อเคยประสบกับปัญหาสุขภาพมาแล้ว ดังนั้นเวลาไปงานศพ งานอะไรพ่อจะพูดอยู่เสมอว่า ทุกคนต้องห่วงสุขภาพนะ ถ้าท่านไม่ห่วงสุขภาพท่านจะอยู่ในโลกนี้ อยู่กับพี่น้อง อยู่กับลูก อยู่กับหลาน อยู่กับวงศ์ญาติได้ไม่นาน ซึ่งการปฏิบัติตัวให้มีสุขภาพดี ในธรรมนุญสุขภาพฯ เขาก็มีบอก ถ้าใครทำตามมันก็จะส่งผลดีต่อสุขภาพ” กำนันทองอินทร์ กล่าว

“พ่อกำนันทองอินทร์ ถือว่าเป็นสื่อบุคคลที่ช่วยสร้างกระแสชุมชนเรื่องธรรมนุญสุขภาพฯ ได้เป็นอย่างดี พ่อกำนันมักจะได้รับเกียรติให้ไปเป็นวิทยากรแลกเปลี่ยนเรียนรู้บุคคลต้นแบบในเวทีต่างๆ ของ รพ.สต. ริมปิง และโรงพยาบาลลำพูนอยู่เสมอ ประกอบกับตัวพ่อกำนันเองก็เป็นโฆษกในงานทุกงานของชุมชน ท่านจึงมี

กำนันทองอินทร์ วงศ์จันเสื่อ

โอกาสเอ่ยถึงธรรมานุสุภาพฯ อยู่บ่อยๆ และท่านก็มักจะเล่าเรื่องราวชีวิตจริงเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพของตัวท่านเอง ให้คนในชุมชนได้รับทราบ ที่สำคัญคือท่านจะพกเล่มธรรมานุสุภาพฯ ไว้ในกระเป๋าของท่านอยู่ตลอดเวลา” คุณธวัชชัย กันทะวันนา กล่าวถึงกำนันทองอินทร์

ธรรมานุสุภาพฯ คือแนวทางในการสร้างสุขภาวะที่ดีให้กับตนเอง ครอบครัว และชุมชน กำนันทองอินทร์ คือผู้ที่เข้าใจแนวทางนั้นอย่างลึกซึ้ง และสามารถนำหลักปรัชญาแนวคิดของธรรมานุสุภาพฯ ไปปฏิบัติได้เป็นอย่างดี ในวันนี้กำนันทองอินทร์ จึงสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข และมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงทั้งกายและใจ

บทสรุปการขับเคลื่อน
ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพ

ตำบลิ้มปิง

ปัจจัยสู่ความสำเร็จของธรรมนูญสุขภาพฯ

จากจุดเริ่มต้นในการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพของตำบลริมปิง จนกระทั่งมีการประกาศใช้ในวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2554 นั้น พบว่าความสำเร็จที่เกิดขึ้นล้วนมาจากความร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่าย ทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นประชาชน ตำบลริมปิง เทศบาลตำบลริมปิง และภาคีเครือข่ายภายในชุมชน ซึ่งการจัดทำธรรมนูญสุขภาพฯ นั้น ไม่ใช่เรื่องที่จะสามารถทำได้ด้วยคนๆ เดียว หรือองค์กรเดียว แต่เป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกัน เพราะธรรมนูญสุขภาพฯ เป็นเรื่องของคนทั้งตำบล ดังนั้น ถ้าหากขาดการมีส่วนร่วมจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไป การทำธรรมนูญสุขภาพฯ ก็คงจะไม่สามารถประสบความสำเร็จดังเช่นทุกวันนี้

“ที่นี่จะทำงานกันแบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง เทศบาลจะมีการจัดการประชุม จัดเวทีและจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมอยู่เสมอ การทำธรรมนูญสุขภาพฯ ก็เกิดจากการที่ทุกฝ่ายมาร่วมกันคิด มาร่วมกันทำ และผลที่ออกมานั้นก็คือ คนทั้งตำบลได้รับผลประโยชน์ ไม่ใช่คนใดคนหนึ่ง” ชูเกียรติ หมวกเครือ ผอ.รพ.สต. กล่าว

“ธรรมนูญสุขภาพฯ สำเร็จได้ด้วยศรัทธาจากทุกภาคส่วนในชุมชน การทำธรรมนูญสุขภาพฯ เป็นเรื่องที่ยากพอสมควร แต่เราก็ทำออกมาได้เพราะทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นประชาชน หรือตัวแทนจากองค์กรต่างๆ ในชุมชน วัด หรือโรงเรียน ทำงานร่วมกันแบบบูรณาการไม่มีการแยกส่วน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน งานจึงออกมาสำเร็จ” คุณจันยวรรธน์ อุณจะนำ ปลัดเทศบาลตำบลริมปิง กล่าว

นอกจากความร่วมมือร่วมใจของคนและองค์กรต่างๆ ภายในชุมชนแล้ว การขับเคลื่อนงานธรรมนูญสุขภาพฯ ให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรมชัดเจน ยังต้องอาศัยทุนสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ในหล่อเลี้ยงการทำงาน เพื่อให้โครงการต่างๆ สามารถเดินหน้าขับเคลื่อนกิจกรรมได้ตามเจตนารมณ์ของธรรมนูญสุขภาพฯ อย่างราบรื่น

“การขับเคลื่อนงานธรรมนูญสุขภาพฯ ในช่วงที่ผ่านมา นั้น ถือว่าสามารถหาจังหวะเวลาและหาประเด็นในการขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพฯ ได้อย่างต่อเนื่อง และได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประสานงานกับภาคีเครือข่ายภายนอก เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณในการจัดทำโครงการต่างๆ เพื่อปลุกกระแสสุขภาพในชุมชนตลอดเวลา เพราะถ้าหากเราใช้ทุนทางสังคมในชุมชนเพียงอย่างเดียว การขับเคลื่อนงานก็อาจจะทำได้ยาก แต่ถ้าหากเรามีทุนจากภายนอกเข้ามาช่วยหนุนเสริมหล่อเลี้ยงการทำงาน ทุนทางสังคมในชุมชนก็จะสามารถขับเคลื่อนงานได้อย่างราบรื่น” คุณธวัชชัย กันทะวันนา ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลริมปิง กล่าว

เทคนิคการชักชวนภาคีเครือข่าย มาร่วมขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพฯ

คุณธวัชชัย กันทะวันนา ได้เปิดเผยถึงเทคนิค การขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพฯ เส้นทางสู่ “อายุมัน ขวัญยืน” ว่า ไม่สามารถทำได้เพียงแค่คนเดียว จำเป็นที่จะต้อง มีเพื่อนหรือภาคีเครือข่ายทำร่วมกัน เช่น กลุ่ม อสม. กลุ่มเกษตรกร หรือกลุ่มผู้นำชุมชน เป็นต้น

ดังนั้น เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ภาคีเครือข่ายเข้ามาร่วมขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพฯ อย่างเต็มที่ จึงจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ความต้องการของภาคีเครือข่ายเสียก่อนว่าเขาต้องการอะไร และมีความคาดหวังอย่างไร เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ ต้องการเห็นกิจกรรมเกษตรสมบูรณ์เพิ่มพูนสุขภาพ อสม. ต้องการตำแหน่ง อสม. ดีเด่น สาขาส่งเสริมสุขภาพ หรือพอกำหนดกำลังทำเรื่องประเมินตำแหน่งกำนันยอดเยี่ยม แหนบทองคำ เป็นต้น ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ความต้องการของภาคีเครือข่ายได้แล้ว เราก็จะสามารถนำความต้องการของเขามาสร้างเป็นแรงจูงใจในการทำขับเคลื่อนงานธรรมนูญสุขภาพฯ ได้

สิ่งที่ชุมชนได้รับจากการทำธรรมนูญสุขภาพฯ

คุณธวัชชัย ได้กล่าวถึงสิ่งที่ได้รับจากการทำธรรมนูญสุขภาพ ว่า “การทำธรรมนูญสุขภาพในพื้นที่ตำบลริมปิง ได้ทำให้เกิดการสร้างกระบวนการเปลี่ยนแปลงชุมชน โดยเฉพาะเรื่องการพัฒนาศักยภาพชุมชน ซึ่งที่ผ่านมาพบว่า ธรรมนูญสุขภาพฯ ได้ทำให้ชุมชนได้ช่วยกันคิดวิเคราะห์ และตั้งประเด็นต่างๆ ของชุมชนออกมา เพื่อพัฒนาชุมชนด้วยกัน โดยมีธรรมนูญสุขภาพฯ เป็นตัวกำหนดกรอบนโยบายสาธารณะในการทำกิจกรรมโครงการต่างๆ ส่วนเรื่องสร้างคนนั้น เราพบว่าธรรมนูญสุขภาพได้สร้างกำนันแทนบทองคำ และได้สร้าง อสม.ดีเด่นสาขาส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งผมคิดว่าทั้งหมดนี้ล้วนเป็นผลที่ได้จากการที่ทุกคนมาร่วมกันคิด ร่วมกันสร้างและและร่วมกันขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพฯ ครับ”

ความท้าทายในการขับเคลื่อนธรรมณูญสุภาพฯ

แม้ว่าการขับเคลื่อนธรรมณูญสุภาพฯ จะสามารถเดินหน้าไปได้อย่างต่อเนื่อง แต่การที่จะรักษาให้เกิดความยั่งยืนได้นั้น จำเป็นที่จะต้องมีการสร้างกระแสสุภาพให้เกิดขึ้นในชุมชนตลอดเวลา เพื่อให้ธรรมณูญสุภาพฯ ได้มีบทบาทในการสร้างสุขภาวะในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

“เราต้องมีการกระตุ้น ต้องมีการสร้างกระแส และต้องมีการทำกิจกรรม โครงการต่างๆ อย่างต่อเนื่องทุกปี หยุดไม่ได้” ชูเกียรติ หมวกเครือ ผอ.รพ.สต. กล่าว

“มันมีปัจจัยที่ทำให้เกิดความท้าทายในการทำงานตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็น ความเปลี่ยนแปลงเรื่องนโยบายทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น และเรื่องการรับ ข้อมูลข่าวสารต่างๆ จากสื่อมวลชนที่อาจทำให้ประชาชนหลงทางต่อการปรับเปลี่ยน พฤติกรรมสุภาพ ดังนั้นเราจึงต้องมีการคิดกลยุทธ์ และปรับเปลี่ยนแผนการทำงาน ตลอดเวลา

สินค้าของเราคือ ธรรมณูญสุภาพฯ ส่วนจุดขายและความฝันของเรา คือ การมีอายุมัน ขวัญยืน ดังนั้นเราจึงต้องมีการทำการตลาดตลอดเวลา เราจะต้องขาย สินค้าของเราให้ได้ ไม่ว่าจะเป็นภายในชุมชนหรือภายนอกชุมชน ทุกภาคส่วนที่มาขับเคลื่อน จะต้อง WIN - WIN ธรรมณูญสุภาพฯ จะต้องไม่เป็นผลงานของใครคนใดคนหนึ่ง หรือ ขององค์กรใดองค์กรหนึ่ง และทุกคนจะต้องได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ในขณะที่เดียวกันเราก็จะต้องมีแผนงานและโครงการในระดับตำบล เพื่อสร้างสีสันให้ธรรมณูญสุภาพฯ มีชีวิตชีวาตลอดเวลา โดยผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนั้น จะต้องมีความศรัทธาต่อการทำธรรมณูญสุภาพฯ ให้มีชีวิต ซึ่งถ้าหากเราสามารถทำได้ตามนี้ ตำบลลิมปิงก็จะสามารถขับเคลื่อนธรรมณูญสุภาพฯ ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน” คุณธวัชชัย กันทะวันนา กล่าวทิ้งท้าย

การทำการตลาดที่ต่อเนื่อง อาจเป็นงานที่เหนื่อย และเป็นงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย แต่ถ้าหากทุกคนมีศรัทธาในการขับเคลื่อนธรรมณูญสุภาพฯ ร่วมกัน เชื่อแน่ว่า เป้าหมายของการสร้างสุขภาวะในชุมชน และการสร้างคนในตำบลลิมปิงให้มีอายุมัน ขวัญยืน คงเป็นเป้าหมายที่ไม่ไกลเกินไปนัก...

การขับเคลื่อนงานธรรมนูญสุขภาพฯ
ในช่วงที่ผ่านมา นั้น ถือว่าสามารถหา
จังหวะเวลาและหาประเด็นในการขับเคลื่อน
ธรรมนูญสุขภาพฯ ได้อย่างต่อเนื่อง และได้รับ
ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเป็นอย่างดี
โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประสานงานกับ
ภาคีเครือข่ายภายนอก เพื่อขอรับการสนับสนุน
งบประมาณในการจัดทำโครงการต่างๆ เพื่อปลูก
กระแสสุขภาพในชุมชนตลอดเวลา เพราะถ้าหาก
เราใช้ทุนทางสังคมในชุมชนเพียงอย่างเดียว
การขับเคลื่อนงานก็อาจจะทำได้ยาก แต่ถ้าหาก
เรามีทุนจากภายนอกเข้ามาช่วยหนุนเสริม
หล่อเลี้ยงการทำงาน ทุนทางสังคมในชุมชน
ก็จะสามารถขับเคลื่อนงานได้อย่างราบรื่น”

คุณรัชชัย กันทะวันนา
ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม
เทศบาลตำบลริมปิง